

CUMHURİYETİN YÜZÜNCÜ YILINA ARMAĞAN

CİLT II

EDİTÖRLER

Prof. Dr. Fethi Gedikli

Prof. Dr. Emrehan İnal

Dr. Öğr. Üyesi Ali Adem Yörük

Ar. Gör. Abdullah Furkan Korkmaz

Ar. Gör. Göktuğ İdiz

Ar. Gör. Emine Esra Canbolat

Ar. Gör. Emrah Gökmen

İÇİNDEKİLER

CİLT I

ÖNSÖZ	V
-------------	---

KAMU HUKUKU

TÜRK CEZA MUHALEMESİNDE SERİ MUHAEME USULÜ	3
--	---

Çetin ARSLAN

Sefa ATA

ANALYZING THE INDIAN CITIZENSHIP AMENDMENT ACT CRISIS: CONTEMPORARY DEVELOPMENTS AND PERSPECTIVES FROM INTERNATIONAL LAW	67
--	----

Ali ASKER

ASM Mahmudul HASAN

100. YILINI GERİDE BIRAKAN CUMHURİYETİN “ÜVEY” EVLATLARI... HAKİM, SAVCI ALIM MÜLAKATLARI VE 1982 ANAYASASI	99
---	----

Volkan ASLAN

KADININ İNSAN HAKLARININ TÜRK CEZA KANUNUNA YANSIMALARI.....	125
---	-----

Büşra Hazel ATEŞ SARIDAĞ

ÖRGÜT ADINA SUÇ İŞLEME SUÇU.....	151
----------------------------------	-----

Oğuzhan DEMİR

CEZA MUHALEMESİNDE UZLAŞTIRMA SÜRECİNDE TEBLİGAT	195
---	-----

Selman DURSUN

KAMULAŞTIRMA SONRASI BELEDİYELERCE VERGİ ZİYAI CEZALI EMLAK VERGİSİ TARH EDİLMESİNİN HUKUKA AYKIRILIĞI	215
--	-----

Esra EKMEKÇİ

İrfan BARLASS

Selin OVALIOĞLU

CUMHURİYETİN İKİNCİ YÜZYILINDA TÜRKİYE’NİN YENİ ANAYASA İHTİYACI VE YÖNTEM SORUNU	241
--	-----

Abdurrahman EREN

(HUKUK) DİLİMİZE CUMHURİYET DÖNEMİNDE GİREN “ÖNEL” KELİMESİ.....	301
---	-----

Fethi GEDİKLİ

YERLİ VE MİLLİ: TÜRK DEVRİMİNİN ÖZGÜN KARAKTERİNİ YANSITAN BİR BELGE OLARAK 1924 ANAYASASI’NDA DOĞRUDAN YABANCI ETKİ OLMAMASI HAKKINDA BİR NOT ...	323
--	-----

H. Burak GEMALMAZ

Aslı TOPUKCU

ITLOS CONTRIBUTION TO THE ENVIRONMENTAL PROTECTION BY USING THE PROVISIONAL MEASURES: 2010-2020	347
---	-----

Mehmet Semih GEMALMAZ

SOSYAL HUKUK DEVLETİ PERSPEKTİFİNDEN TÜRK VERGİ HUKUKU’NDA YURT DIŞINA ÇIKIŞ HARCI.....	363
--	-----

Gamze GÜMÜŞKAYA

TÜRK HUKUKUNDA YASAMA SORUMSUZLUĞU ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME.....	419
--	-----

Emin HÜSEYİNOĞLU

Şevval GÖKTAŞ

ÇAĞDAŞ GELİŞMELERİN “KİŞİ” KAVRAMINA ETKİLERİ.....	439
--	-----

Yasemin IŞIKTAÇ

MİLLET SİSTEMİNDEN CEMAAT VAKIFLARINA GAYRİMÜSLİM CEMAAT KURUMLARININ YÖNETİMİ	459
---	-----

Göktuğ İDİZ

YÜKSEK YARGIDA YORUM İHTİLAFLARI - AVRUPA'DAN ÖRNEKLER -.....	491
--	-----

Mehmet Rifat TINÇ

MONTREUX CONVENTION AND CANAL ISTANBUL	543
--	-----

Ayşe Nur TÜTÜNCÜ

BİREYSEL BAŞVURUDA POTANSİYEL MAĞDUR SIFATI: AİHM UYGULAMASI VE AYM TARAFINDAN UYGULANABİLİRLİĞİ.....	555
---	-----

Ülkü Olcay UYKUN ALTINTAŞ

GÜMRÜK MÜŞAVİRLERİNİN GÜMRÜK KAÇAKÇILIĞI SUÇLARINA İŞTİRAKİNE İLİŞKİN SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMALARDA OBJEKTİF SORUMLULUĞUN İZLERİ ...	585
--	-----

Yiğit YENİYETİŞME

CEZA YARGILAMASI REFORMU ÇALIŞMALARINA ÖNERİLER..	633
---	-----

Erdener YURTCAN

İSTANBUL DARÜLFÜNUNU HUKUK FAKÜLTESİ HOCALARININ ÜNİVERSİTE REFORMUNUN AREFESİNDE DOLDURDUKLARI HAL TERCÜMESİ FİŞLERİ.....	639
--	-----

Ali Adem YÖRÜK

Rıdvan Abdurrahman DEMİRTAŞ

KABULÜNDEN CUMHURİYETİN 100. YILINA TÜRK MEDENİ HUKUKUNUN GELİŞİMİ- DEĞİŞİMİ SEMPOZYUMU TEBLİĞLERİ

CUMHURİYET VE MEDENİ HUKUK DEVRİMİNE İLİŞKİN BİRKAÇ SÖZ.....	707
---	-----

Ergun ÖZSUNAY

CUMHURİYET YÖNETİMİ VE TÜRK MEDENİ KANUNU.....	711
--	-----

Aydın ZEVLİLİLER

TÜRK MEDENİ KANUNU (TÜRKİYE CUMHURİYETİNİN 100. YILDÖNÜMÜNDE BİR “DEVİRİM” ANITI)	735
--	-----

Ergun ÖZSUNAY

CUMHURİYETİMİZİN 100’ÜNCÜ YILI BAĞLAMINDA TÜRK MEDENİ KANUNUMUZUN DÜNYA BUGÜNÜ	761
---	-----

İlhan ULUSAN

1926 YILINDAN GÜNÜMÜZE KADAR AİLE HUKUKUNDA MAHKEME KARARLARIYLA SAĞLANAN ÖNEMLİ GELİŞMELER	771
---	-----

Saibe OKTAY ÖZDEMİR

BOŞANMA HUKUKU UYGULAMASINDAKİ İLGİNÇLİKLER ÜSTÜNE	797
---	-----

Haluk BURCUOĞLU

YOKSULLUK NAFAKASINA İLİŞKİN GÜNCEL TARTIŞMALARIN DEĞERLENDİRİLMESİ	815
--	-----

Cansu KAYA KIZILIRMAK

KABULÜNDEN BU YANA EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİNDEKİ UYGULAMA SORUNLARINA GENEL BİR BAKIŞ... 829	
---	--

Arzu GENÇ ARIDEMİR

EVLİLİK BİRLİĞİNİN GİDERLERİNE KATILMA YÜKÜMLÜLÜĞÜNE DAİR TESPİTLER.....	871
---	-----

K. Emre GÖKYAYLA

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE SOYBAĞINA İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER VE GÜNCEL GELİŞMELER.....	895
--	-----

Sanem AKSOY DURSUN

CUMHURİYETİN TAŞINMAZ HUKUKU.....	925
-----------------------------------	-----

Turgut ÖZ

TÜRK HUKUKUNDA GENEL İŞLEM KOŞULLARI İLE İLGİLİ GELİŞMELER	943
---	-----

Atilla ALTOP

“GERÇEK ZARAR” – “NORMATİF ZARAR”	979
---	-----

Halûk Nami NOMER

CİLT II

ÖZEL HUKUK

HAMUR KURALI'NDAN KAYNAKLANAN BAZI ÖZEL
HUKUK SORUNLARI VE MUHDESAT ŞERHİ..... 995

Halil AKKANAT

Furkan EKEN

HMK m. 377'DE YER ALAN 10 YILLIK AZAMÎ SÜRENİN
BELGENİN SONRADAN ELDE EDİLMESİNDE KUSURU
OLMAYAN TARAF BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ 1053

Murat ATALI

TELİF HAKLARINDAN DOĞAN TALEP VE DAVALARDA
ZAMANAŞIMI..... 1071

Mustafa ATEŞ

ORGANİZASYON SORUMLULUĞU 1105

Erdem BÜYÜKSAGİŞ

ADAM ÇALIŞTIRANIN SORUMLULUĞU 1121

Aslı ÇALIŞKAN YILDIRIM

KENTSEL DÖNÜŞÜM ÇERÇEVESİNDE KURULMUŞ ARSA
PAYI KARŞILIĞI İNŞAAT SÖZLEŞMELERİNDE YÜKLENİCİ
İÇİN ÖNGÖRÜLMÜŞ DEVİR SINIRLAMASI..... 1163

Barış DEMİRSATAN

ABD'DE, AB'DE VE BAZI BAŞKA ÜLKELERDE REKABET
HUKUKUNUN İNSAN KAYNAKLARI ALANINDAKİ
UYGULAMASI 1193

Gönenç GÜRKAYNAK

Ebru İNCE

Evgeniya DEVECİ

KRİPTO VARLIKLARIN HUKUKİ NİTELİĞİ..... 1233

Mehmet HELVACI

6102 SAYILI TTK HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE TAŞIMA İŞLERİ KOMİSYONCUSUNUN SORUMLULUĞU	1253
---	------

Mehmet HELVACI

Şeyma ÖZTÜRK SAKA

DÜRÜST RESİM İLKESİNE AYKIRI FİNANSAL TABLO VE RAPORLARA DAYANAN SORUMLULUKTA KUSURUN NİTELİĞİ	1289
--	------

Mehmet HELVACI

Eser RÜZGAR

TÜRK TİCARET HUKUKUNUN YÜZ YILLIK KISA TARİHİ	1329
---	------

Mehmet HELVACI

Muhammed SULU

İSVİÇRE BORÇLAR KANUNU’NUN ANONİM ŞİRKET PAYLARINDA ASGARİ İTİBARİ DEĞER DÜZENLEMESİ: ASGARİ İTİBARİ DEĞERİN MİNİMİZASYONU	1353
--	------

Mehmet HELVACI

F. Pelin TOKCAN

MİRASBIRAKANIN ALT SOYU ARASINDAKİ KANUNEN DENKLEŞTİRMeye TÂBİ KAZANDIRMALARIN TESPİTİNDE “VESİLE” ÖLÇÜTÜ	1373
---	------

Emrehan İNAL

GEÇİCİ İFA İMKÂNSIZLIĞINA UYGULANACAK KURALLAR...	1397
---	------

Zafer KAHRAMAN

IURISPRUDENTIA (HUKUK BİLİMİ) KAVRAMI VE MODERN HUKUKUMUZA OLAN ETKİSİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME	1425
--	------

Sevgi KAYAK

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİNDE 1933-34 DÖNEMİ	1481
--	------

Abuzer KENDİGELEN

SİNGAPUR YÜKSEK MAHKEMESİ'NİN 'VALLIANZ SHIPBUILDING & ENGINEERING PTE LTD v OWNER OF THE VESSEL ECO SPARK (THE ECO SPARK) [2023] SGHC 353' KARARI IŞIĞINDA DENİZ TİCARETİ HUKUKU'NDA 'GEMİ' KAVRAMI.....	1521
---	------

Melisa KONFİDAN

YARGITAY KARARLARI IŞIĞINDA ÜÇÜNCÜ KİŞİNİN FİİLİNİ ÜSTLENMENİN KEFALET SÖZLEŞMESİ İLE CEZA KOŞULUNDAN AYIRT EDİLMESİ VE UNSURLARI	1545
---	------

Abdullah Furkan KORKMAZ

KAMBİYO SENETLERİNİN KATILIĞI (RİGOR CAMBİALİS -WECHSELSTRENGE) İLKESİ VE ONUN BİR YANSIMASI OLARAK KAMBİYO SENETLERİNİN KENDİ KENDİNE YETMESİ	1573
---	------

Tekin MEMİŞ

ÇEKTE DÜZENLENME YERİ UNSURUNDA “YER” İBARESİNİN ANLAMİ	1595
--	------

Ayşe ODMAN BOZTOSUN

YARGITAY KARARLARI IŞIĞINDA CEBRİ İCRA HUKUKUNDA GENEL ÇERÇEVESİ İLE ALACAKLISINI ZARARA SOKMAK KASDIYLA MEVCUDUNU EKSİLTME SUÇU (İİK.md.331).....	1637
---	------

Seda ÖZMUMCU

UYGULAMADAKİ SORUNLAR KAPSAMINDA YETİŞKİNLERİN KORUNMASINA DAİR MİLLETLERARASI VESAYET	1695
--	------

Hatice Selin PÜRSELİM

LIABILITY OF THE HEAD OF THE FAMILY (TURKISH CIVIL CODE ART. 369) ACCORDING TO TURKISH LAW	1723
---	------

İpek SAĞLAM

BİREYSEL İŞ HUKUKUNDA GEÇİCİ HUKUKİ KORUMALAR....	1741
---	------

Orhan Gazi SARIDAĞ

CUMHURİYETİN 100. YILINDA TÜRK HUKUKUNDA DENİZ KABOTAJININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	1763
---	------

Aslıhan SEVİNÇ KUYUCU

İSTANBUL BÖLGE ADLİYE MAHKEMESİ 54. HUKUK DAİRESİNİN BAKIŞ AÇISINDAN KONUT VE ÇATILI İŞYERİ KİRA SÖZLEŞMELERİNDEKİ FESHİ İHBAR HÜKMÜNÜN GEREKSİNİME DAYALI AÇILAN TAHLİYE DAVASINA ETKİSİ .	1795
---	------

Güray TÜRKER

ACENTELİK SÖZLEŞMESİNİN HUKUKİ NİTELİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	1817
---	------

Şule UZUN ÜNAL

CUMHURİYETİN 100. YILINDA GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TÜRK SİGORTA HUKUKUNUN GELİŞİMİNE BAKIŞ	1849
--	------

Kübra YETİŞ ŞAMLI

“PAY OR CONSENT MODEL” ÜZERİNE DÜŞÜNCELER.....	1877
--	------

Nafiye YÜCEDAĞ

Elif Beyza AKKANAT-ÖZTÜRK

Şehriban İpek AŞIKOĞLU

MİRASIN GERÇEK REDDİ KAVRAMI VE REDDE RAĞMEN ALACAKLILAR TARAFINDAN DAVA VEYA İCRA YOLUYLA TAKİP EDİLME SORUNU.....	1899
---	------

Semih YÜNLÜ

DÜRÜST RESİM İLKESİNE AYKIRI FİNANSAL TABLO VE RAPORLARA DAYANAN SORUMLULUKTA KUSURUN NİTELİĞİ

Mehmet HELVACI*

Eser RÜZGAR**

I. GİRİŞ VE KONUNUN TAKDİMİ

Şirket sayısının arttığı, şirketin faaliyetlerinde menfaat sahibi olanlar kümesinin genişlediği günümüzde, ilgililerini dürüst resim ilkesine uygun şekilde bilgilенmelerini temin edecek bir denetim sisteminin kurulması zorunluluğı doğmuştur.¹ Denetimin önemli işlevlerinden biri, denetlenen bilgilere dair bir güvence vermesidir.² Denetimin güvence işlevi, ancak dürüst resim ilkesi ile bir anlam ifade eder.³ Denetim ve dürüst resim ilkesinin sürekli birlikte anılması bu sebeptedir. Denetimde menfaati olan kişi kümesinin çok geniş olması nedeniyle, dürüst resim ilkesinin uygulama alanı son derece genişlemiştir. Ayrıca söylenmelidir ki, dürüst resim ilkesi soyut bir kavram olan şirketin hatta şirket menfaatinin somut bir görünürlük kazanmasını sağlamak bakımından da önemlidir.

* Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku ABD Öğretim Üyesi.

** Dr., Avukat. Yazar, “Anonim Şirketin Finansal Tablo ve Raporlarının Denetimi” başlıklı doktora tezini de Türkiye Cumhuriyeti’nin 100. Yılına armağan etmiştir.

¹ **Toroslu**, Denetim, s. 310.

² **Kocabıyık**, s. 46.

³ **Demir**, s 257; **Falcıoğlu**, s. 69 vd.

Dürüst resim ilkesi sayesinde bu somut görünürlük, olabilecek en gerçek hali ile ortaya çıkar.⁴

Bir şirket organizasyonda ilgili menfaat sahiplerinin çıkarları birbirleri ile çelişebilir. Ancak şirket menfaati, diğer menfaat sahiplerinin menfaati ile çelişmemesi gereken şemsiye bir kavram olarak karşımıza çıkar.⁵ Bu nedenle, şirket menfaat ile dürüst resim ilkesi arasında da sıkı bir ilişki mevcuttur. Zira bir şirketteki menfaat sahiplerinin durumu nitelik ve nicelik bakımından ancak finansal tablo ve raporlarda ortaya çıkar.

2022 yılında TTK m. 88/f. 6'da düzenlenen sürdürülebilirliğe ilişkin hüküm göz önüne alındığında, dürüst resim ilkesinin gerek finansal gerekse finansal olmayan tablo ve raporlar bakımından ciddi önemi haiz olduğu görülecektir. Çalışmamızda, anonim şirketlerin dürüst resim ilkesine uyumlu olmayan tablo ve raporlar dolayısıyla yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun bir unsuru olarak kusur kavramı, niteliği ve tazminata etkisi ele alınacaktır.

II. Dürüst Resim İlkesi Ve Tarihsel Gelişimi

1. Denetim ve Dürüst Resim İlkesinin Tarihsel İlişkisi

Dürüst resim ilkesini ortaya çıkması, denetim kavramının ortaya çıkması ile ciddi paralellik arz eder. Zira dürüst bir resmin ortaya koyulması için öncelikli olarak bir denetim faaliyetinin gerçekleşmesi, bilgi toplanması zorunludur. Hemen her din, dil ve ırktan insan toplulukları yalan söylememeyi, dosdoğru beyanda bulunmayı teşvik etmiş; aksini ise yasaklamış ve kınamıştır. Bu nedenle, tarihsel olarak denetim ve dürüst resim ilkesi aynı anda ortaya çıkmıştır.

Tarihsel olarak Mezopotamya olarak belirtilen coğrafyada hüküm süren bazı devletlerin (*Ninua ve Babil*) vergi işlemlerine esas olmak üzere tahıl ambarlarının sayımını yaparak kaydetmesi dolayısıyla ilk finansal

⁴ Helvacı / Çamurcu / Türkyılmaz, s. 309.

⁵ Helvacı / Cankat, s. 521, 543 vd.

tablo ve rapor örnekleri ortaya çıkmıştır. Bu rapor ve kayıtları kontrol etmek için bazı devlet görevlilerine özel yetki verilmesi ise denetimin ve ilk örneklerini oluşturmaktadır.⁶ Ayrıca Mısır ve Roma uygarlıklarında da kamu hesaplarının çapraz hesap kontrolü geliştirilmiş ve mali denetim sisteminin temelleri atılmıştır. Çin’de M.Ö. 1100 yılında Zhou Hanedanlığı döneminde, denetime ilişkin uygulamaların kanıtlarına rastlanmaktadır.⁷ VII. – IIX. yüzyıl arasında, İslam coğrafyasında halife, muhasebe ve denetim birimlerini oluşturarak kendi denetim sistemlerinin temellerini atmıştır.⁸

Modern anlamda denetim faaliyetinin kurumsallaşması sanayi devrimiyle birlikte yine İngiltere’de ortaya çıkmıştır. Sanayi devrimi sonrasında 1690 yılında İngiltere’de önce Kamu Hesapları Komitesi oluşturulmuş ve sonrasında İngiliz Sayıştay’ı kurulmuştur. Tüm bu gelişmeler sonucunda kamu hesaplarının denetimi konusunda ilk kurumsal yapı kurulmuştur.⁹ 1720 tarihinde İngiliz Şirketler Kanununa ek yapılan bir düzenlemeyle (*Bubble Companies Act – Balon Şirketler Kanunu*) şirket kuruluş işlemleri denetim kapsamına alınmıştır.¹⁰ 1844 tarihinde şirketlere denetçi atanma zorunluluğu getirilmiştir. Ardından 1862 tarihli İngiliz Halka Açık Şirketler Kanunuyla, şirketlerin finansal belge ve raporlarının bağımsız bir denetimden geçmesine dair düzenleme yürürlüğe girmiştir.¹¹ ABD’de şirket denetiminin ortaya çıkmasında, İngiliz yatırımcıların, ABD’deki yatırımlarını koruma isteği önemli bir rol oynamıştır. 1887 yılında Amerika Kamu Muhasebecileri Derneği ve 1896 yılında Amerika Birleşik Devletleri’nde ruhsatlı kamu muhasebecilerinin denetim mesleğini icra etmesi ile ilgili yasal zemin hazırlanmıştır.¹² Kıta Avrupa’sında denetim faaliyetleri Almanya’da hesaplar odasının kurulması ile başlamıştır. 1868 yılında hesaplar odası Kuzey Almanya’da denetim faaliyetlerine başla-

⁶ Bezirci / Karasioğlu, s. 573; Kocabıyık, s. 32.

⁷ Bezirci / Karasioğlu, s. 573; Karahan, s. 245-259.

⁸ Khan, s. 3.

⁹ Bezirci / Karasioğlu, s. 574; Karahan, s. 246.

¹⁰ Gower, s. 31. Gower, anılan yasaya ilişkin verilen 1790 tarihli bir karara atıf yapmaktadır: *The King v Cawood* (1790) 2 Ld Raym 1361, 92 ER 386.

¹¹ Kocabıyık, s. 33.

¹² Karahan, s. 253 – 254.

mıştır. 1900 yılında ise denetçilere ilişkin meslek kuralları yasalaşarak, denetim kurumsallaşmaya başlamıştır.¹³

Avrupa’da yaşanan sanayi devriminin etkileri ve getirdiği yenilikler, “*mağlubun galibi taklit etmesi*”¹⁴ misali Türkiye coğrafyasına yıllar sonra gelmiştir. Buna paralel, Osmanlı’da bulunan teşebbüslerin yatırım ve finansman gibi karmaşık ticari ihtiyaçları da sonradan ortaya çıkmıştır.¹⁵ Bu gereksinimin geç ortaya çıkmamasının en önemli nedeni sermaye birikiminin yetersiz olmasıdır. Osmanlı’da sermaye birikiminin oluşmamasının nedenleri bazı iktisatçı ve tarihçiler tarafından şu şekilde sıralanmıştır: İslam dünyasındaki Batını tasavvufun rasyonel ekonomik bireyin oluşumunu engellemesi¹⁶, şehir ekonomisinin tüccarlardan ziyade loncalar etrafında örgütlenen ve rasyonel ekonomik hedeflerden ziyade sosyal saiklerle hareket eden esnafa dayanması, rekabetin ve kar maksimizasyonun gayri ahlaki görülmesi,¹⁷ miri arazi rejimi ve özel mülkiyetin devletin egemenlik haklarına tehdit (alternatif) olarak görülmesi.¹⁸ Buna ek olarak, sermayenin devlet egemenliği dışında sadece vakıflarda toplanabilmesi, ancak vakıf senedinin değiştirilemez niteliği ve vakıf mallarının ticari olarak kullanılmaması dolayısıyla sermayenin birikmediği görülmektedir. Sermayenin olmadığı yerde ne modern anlamda bir şirketten ne denetimden ne de bu şirketin finansal tablo ve raporundan söz etmek mümkündür. Nitekim kapitülasyonlar nedeniyle yabancıların işlettiği Osmanlı Bankası dahil tüm şirketlerin de ülkemizde bir sermaye birikimi yaratmadığı çok açıktır.

¹³ **Karahan**, s. 252.

¹⁴ *İbn Haldun’un “sosyal değişim ve umran teorisi” hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız: Murat Erten, Mağlubun Gâlibi Taklit Etmesi: İbn Haldûn’un Gözünden Endülü’s, Osmanlı ve Cumhuriyet Bağlamında Bir Değerlendirme, Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi, 2018. C. 13, S. 26, s. 297- 314.*

¹⁵ **Bezirci / Karasioğlu**, s. 574.

¹⁶ **Gürkan**, s. 48. Ayrıca bakınız: **Sabri Ülgener**, Darlık Buhranları ve İslam İktisat Siyaseti, Ankara, 1984; **Sabri Ülgener**, İktisadi Çözülmenin Ahlak ve Zihniyet Dünyası, İstanbul, 1981.

¹⁷ **Gürkan**, s. 46-50

¹⁸ **İnalcık**, s. 21 vd.

Tüm bu tarihsel süreç neticesinde, 100. yılını kutladığımız Türkiye Cumhuriyeti’ni uluslararası arenada tescil eden Lozan Antlaşmasıyla kapitülasyonların kaldırması sonrasında ancak Türklerin sermaye birikiminden söz edilebilmektedir. Bu nedenle, modern anlamda şirket yapısından, denetimden ve dürüst resim ilkesinden Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasından sonra söz edebiliriz.

Çalışmamızın giriş bölümünde, finansal tablo ve raporların bir şirketiecessüm ettiren; onu kurgu aleminden geçek dünyaya taşıyan bir araç olduğundan söz etmiştik. Bu görüntünün şirketin kurgusal varlığını tam olarak yansıtabilmesi, finansal tablo ve raporların dürüst resim ilkesine uygun olarak ortaya koyulmasıyla mümkün olabilir. Böylece şirketin soyut varlığının somut etkileri ortaya çıkmış olur. Bu etkinin doğru tespit edilmesi şirketin varlığında menfaat sahipleri bakımından çok önemlidir.

Şirketin kendini doğru ve dürüst şekilde ortaya koymasından, pay sahiplerinin, alacaklıların, yönetim kurulunun, devletin ve pek çok çevrenin menfaati bulunmaktadır. Ancak, yukarıda sayılan menfaat çevrelerinin var olabilmesi için gerekli olan şey, şirketin varlığını devam ettirmesidir. Yani işletmenin sürekliliğinin fiilen tesis edilmesi gerekir. Bu da bizi korunması gereken en temel menfaat olarak şirket menfaatine götürmektedir. Zira ortada bir şirket olmaz ise ne pay sahibinin ne devletin de alacaklının menfaatinden söz edilebilir. Bu açık gerçekten dolayı, modern şirketler hukuku doktrininde şirket menfaati merkez konumdadır. Daha sade tarif etmek gerekirse, şirket ile ilişkili tüm menfaat sahiplerinin menfaatlerinin kesişim kümesini şirket menfaatinin oluşturduğu söylenebilir.

Şirket menfaatiyle çelişen bazı noktalarda şirket menfaatine üstünlük tanınmıştır. Sonuç itibarıyla, şirkete ilişkin bir konunun hangi menfaat grubu ile ilişkili olduğunun tespiti ancak anonim şirketin finansal ve finansal olmayan tablo ve raporlardan anlaşılabilir. Bu tespit şirketin, yöneticilerin, yönetim kurulu üyelerinin iş ve işlemlerinin geçerliliğini ve eğer bir kusur varsa onun niteliğini de tayin eder.¹⁹

¹⁹ Şirket menfaati kavramının tanımı için ayrıca bakınız: **Helvacı / Çamurcu / Türkyılmaz**, s. 312, dpn. 4.

Şirket menfaatine üstünlük tanınan hükümlerden bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz: yönetim kurulunun özen ve sadakat borcu (TTK m. 369), şirkete karşı borçlanma yasağı (TTK m. 538), yönetim kurulu üyesinin bilgi alma ve inceleme hakkı (TT m. 392), rüçhan hakkının sınırlandırılması ve kaldırılması (TTK m. 461/f. 1), şarta bağlı sermaye arttırımında şirket menfaatinin gözetilmesi (TTK m. 466/f. 2), pay sahibinin ve alacaklının dolaylı zararının tazmini hakkının verilmesi (TTK m. 553).²⁰ Yukarıdaki sayımdan anlaşıldığı üzere, şirketin varlığını veya sürekliliğini tehlikeye düşürecek durumlarda açıkça şirket menfaati diğer menfaatlara üstün tutulmuştur. Anılan durumların varlığın tespit edileceği yegane yer, dürüst resim ilkesine göre tanzim edilmiş şirketin tablo ve raporlarıdır.

2. Dürüst Resim İlkesi

Şirket ile ilişkili pek çok menfaat grubu olduğunu ifade etmiştik. Bu menfaat gruplarının çıkarları kimi zaman birbiriyle yarışan kimi zaman birbirine paralel menfaatleri ifade eder. Tüm menfaat gruplarının üzerinde ittifak ettiği noktalar, şirketin tablo ve raporlarının dürüst resim ilkesine uygun şekilde ortaya koyulması ve bunların belirli standartlara göre yapılan şekilde denetlenmesidir. Bu şekilde tüm menfaat sahipleri kendi menfaatlerine dair tespiti doğru şekilde yapabilir.

Finansal raporlama, tam, anlaşılır, ekonomik ve ticari teamüllere uygun ve bu ihtiyaçlara cevap veren nitelikte olmalıdır. Bu esaslarla bilgi, doğru, dürüst, şeffaf ve aslına uygun şekilde aktarılmalıdır. Tüm bu prensipler, TTK m. 515'te yer alan dürüst resim ilkesi başlığı altında toplanabilir. Dürüst resim ilkesi, hukukumuza Anglo-Sakson Hukuk anlayışından intikal etmiş ve "*true and fair view*" olarak tabir edilen ilkenin Türkçe karşılığı olarak ifade edilmiştir.²¹

Finansal tablo ve raporlara ilişkin en temel ilkelerden biri dürüst resim ilkesidir. İngiliz Hukukunda, "*true and fair view*" olarak ifade edi-

²⁰ Helvacı / Çamurcu / Türkyılmaz, s. 311 vd.

²¹ Tekinalp / Poroy / Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku II, s. 287, P. 1468; Aydoğan, s 179.

len bu ilkenin en üstte yer alan bir hukuk normu olduğu doktrinde ifade edilmiştir.²² Dürüst resim ilkesi, ilk defa 1947 yılında İngiliz Hukukunda bir zorunluluk haline gelmiş ve 1948 yılında şirketler hukukuna aktarılmıştır.²³ Dürüst resim ilkesinin merkez bir kavram olmasına rağmen, genel geçer bir tanımı yapılmamış ve pratikte belirsiz kalmıştır.²⁴ İlkenin teorik belirsizliği, yönetim kurulunun bu ilkedan doğan sorumluluğu veya denetçilerin bu ilkedan beklentisi gibi pratik sorunları çözerken ortadan kalkmaktadır. Bu nedenle, dürüst resim ilkesinin tek başına teorik çerçevesi anlaşılamayan ancak birlikte tartışıldığı pratik unsurlarla birlikte anlamlı hale gelen bir ilke olduğu söylenebilir.²⁵ Bu yönüyle genel bir davranış kuralı görünümündedir. Örneğin, yönetim kurulunun, denetçilerin, pay sahiplerinin, alacaklıların veya potansiyel yatırımcıların dürüst resim ilkesine dair beklentileri ve sorumlulukları farklılık arz eder. Bu farklılığın nedeni, ilgisinin dürüst resim ilkesinden olan beklentisinin farklılaşmasıdır. Bu farklı beklentilere örnek olarak, devletlerin vergi, yatırımcıların kar veya şirket yöneticilerinin prim menfaati verilebilir.

Dürüst resim ilkesi, hem finansal tablo ve raporların hazırlanması hem de onların sunumunda farklı şekilde karşımıza çıkar. Bu görünüm şekillerini “ihtiyaca uygun bilgi” ve “gerçeğe uygun sunum” şeklinde özetleyebiliriz. Tabloyu hazırlarken hangi bilgilerin ihtiyaca uygun olduğunun belirlenmesi veya tabloyu sunarken hangi bilgilerin nasıl sunulacağının sorumluluğu eskiden yöneticilere bırakılırken, günümüzde bu belirleme küresel olarak kabul edilen muhasebe ve raporlama standartlarla yapılmaktadır. Bazı hallerde yönetime muhasebe veya raporlama politikasını tercih keyfiyeti tanınmaktadır.

Dürüst resmin iki bileşeni olan ihtiyaca uygun bilgi ve gerçeğe uygun sunum kavramlarını ayrı ayrı incelemek gerekir. İhtiyaca uygun bilgi, şirketin bir irade beyanı olarak hangi gerçekleri göstermesi gerektiğini

²² **Tekinalp / Poroy / Çamoğlu**, Ortaklıklar Hukuku II, s. 301, N. 1478e; **Manavgat**, Dürüst Resim, s. 7.

²³ **Demir**, s. 4. Doktrinde dürüst resim ilkesinin doğuşunda şirkete ait unsurların değerlemesindeki sübjektif değerlendirme kriterleri neden olduğu ifade edilmiştir. (**Demir**, s. 16).

²⁴ **Demir**, s. 12.

²⁵ **Bird**, s. 481; **Aydoğan**, s. 180.

ifade eder. Gerçekten de finansal tablo kullanıcılarının ihtiyacına uygun bilgileri görmeleri gerekir. Hangi bilginin ihtiyaca uygun olduğunun kararını ise yönetim kuruluna bırakmak pay sahibinin, alacaklının ve en önemlisi şirket menfaatine aykırı sonuçlar doğurabilir. Bu nedenle, standartlar hangi bilginin hangi finansal tablo kullanıcısı için bir “ihtiyaç” olduğunu ortaya koymuştur. Zira finansal tablo kullanıcının bilmesi gereken bir bilginin saklanması, onun yanlış karar alınmasına veya iradesinin sakatlanmasına neden olabilir. Bu nedenle, ihtiyaca uygun bilginin sunulmaması hem şirket iradesini sakatlayan hem de standartlara aykırı bir durum meydana getirir. Bu yönüyle, ilkenin “*true view*” kısmı sağlanmış olur.

Kanaatimizce dürüst resim ilkesinin gerçeğe uygun sunum tarafı, irade beyanını anlamlandırmakta kullanılan güven teorisinin şirketler hukukuna yansımış bir şeklidir. Şirketin finansal tablolara ilişkin açıklaması bir irade beyanıdır. Bir irade beyanını anlamlandırmak için karşı tarafın kendisince bilinen tüm olguları MK m. 2/f. 1’de düzenlenen dürüstlük kuralı ışığında değerlendirmesi ve o irade beyanına ne anlam vermesi gerektiği önem taşır.²⁶ Finansal tablo kullanıcıları açısından, kendilerine sunulan tablo ile ilgili kendilerince bilinen tüm olguları dürüstlük kuralı ışığında değerlendirerek, o irade beyanına ne anlam vermesi gerektiği standartlarla belirlenmiştir. Böylece muhasebe standartlarına göre sunulan bir finansal tabloya ilgisinin vermesi gereken anlam objektifleştirilmiştir. Bir anlamda güven teorisi, finansal tabloların standartlara uygun suretle sunulması halinde ilgisinin ona vereceği anlamı standartlaştırmıştır. Bu da ilkenin “*fair view*” tarafını oluşturduğu kanaatindeyiz.²⁷

²⁶ **Kocayusupaşaoğlu / Hatemi / Serozan / Arpacı**, s. 133-134.

²⁷ *Tekinalp*’ın AT 1978 tarihli Dördüncü Yönergesinin görüşmeleri sırasında İngiliz bir uzmanın ifadelerini nakleden örneği konun iyi anlaşılmasını sağladığı kanaatindeyim. Bu örnekte: “*bir gemide çalışan tayfa (x), temizlik için kaptan köşküne girdiği bir sırada kaptanın tuttuğu gemi jurnalini görmektedir. Burada “Tayfa (x) dün sarhoştur” yazmaktadır. Buna sinirlenen tayfa (x), gemi jurnaline “Bugün Kaptan sarhoş değildi” yazmıştır. Esasen bu doğru bir ifadedir. Ancak jurnali gören üçüncü şahıslar, kaptanın her gün sarhoş olduğunu ancak istisnai olarak şu an sarhoş olmadığı izlenimine kapılabilir.*” (**Tekinalp / Poroy / Çamoğlu**, Ortaklıklar Hukuku II, s. 301, N. 1478g). Örnekten de anlaşıldığı üzere, bir kaydın doğru olması tek başına yeterli değildir. Gerçeğe uygun sunum da en az ihtiyaca uygun bilgi kadar önemlidir. Kaydın muhatabının güven teorisi çerçevesinde ona vere-

Özetle, ihtiyaca uygun bilgi ilkesi, şirketin irade açıklamasının hangi unsurlardan oluşması gerektiğini standartlaştırmaktadır. Gerçeğe uygun sunum ilkesi ise finansal tablo kullanıcılarının finansal tablolar nedeniyle oluşacak iradesinin ne olacağını varsayımsal olarak belirlemektedir. Bu kurallara aykırı olarak hazırlanan finansal tablo ve raporlara karşı ise muhataplarının haklı güveni, MK m. 2/f. 1 çerçevesinde korunmaktadır.

TMS 1’de, yukarıda bahsedilen varsayım düzenlenmiştir. Buna göre, finansal tablolar işletmenin finansal durumunu, finansal performansını ve nakit akışlarını gerçeğe uygun bir şekilde sunar. Gerçeğe uygun sunum; işlem, olay ve koşulların etkilerinin; varlıklara, yükümlülöklere, gelir ve giderlere ilişkin olarak Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve’de²⁸ yer alan tanımlara ve finansal tablolara alma kıstaslarına uygun olarak gerçeğe uygun bir şekilde gösterilmesini gerektirir. TFRS’lerin uygulanmasıyla, gerektiğinde ek açıklamalar yapılarak gerçeğe uygun sunum sağlayan finansal tabloların ortaya çıkacağı varsayılır.²⁹ Şirket, TFRS’lerin tüm hükümleriyle uyumlu olmadığı sürece, finansal tablolarını TFRS’lerle uyumlu olarak tanımlayamaz.³⁰ Bu da finansal tablo kullanıcılarının, TFRS’ye tam uyumlu olup olmadığını bilmediği bir finansal tabloya olan haklı güvenini MK m. 2/f. 1 çerçevesinde koruyan bir düzenleme olduğu kanaatindeyiz. Bu konuda finansal tablo kullanıcılarına sağlanan koruma son derece sistematiktir. Şöyle ki, şirket, uygun olmayan muhasebe politikalarını, bu politikaları açıklayarak ya da dipnotlarla veya diğör açıklamalarla uygun hale getiremez.³¹ Diğör bir söyleyişle, usulüne aykırı olarak hazırlanan finansal tablolara karşı

ceği anlam göz önüne alınarak, o kayda vermesi gereken anlam neyse hukuki sonucun o çerçevede doğması gerekir.

²⁸ [https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS/FFMS/Finansal%20Raporlamaya%20İlişkin%20Kavramsal%20Çerçeve%20\(Revize\).pdf](https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS/FFMS/Finansal%20Raporlamaya%20İlişkin%20Kavramsal%20Çerçeve%20(Revize).pdf) (1 Ocak 2024 veya sonrasında başlayan hesap dönemlerinde uygulanır). (Erişim Tarihi: 14.07.2024).

²⁹ TMS 1, p. 15.

³⁰ TMS 1, p. 16.

³¹ TMS 1, p. 18.

sorumluluk, bunların açıklanması veya dipnotta belirtilmesi suretiyle de giderilemez.³²

Anonim şirketlerin finansal tabloları, TTK m. 515 uyarınca şirketin malvarlığını, borç ve yükümlülüklerini, öz kaynaklarını ve faaliyet sonuçlarını tam, anlaşılabilir, karşılaştırılabilir, ihtiyaçlara ve işletmenin niteliğine uygun bir şekilde; şeffaf ve güvenilir olarak, gerçeği dürüst, aynen ve aslına sadık surette yansıtacak şekilde Türkiye Muhasebe Standartlarına göre çıkarılması gerektiği hükme bağlanmıştır.

TTK m. 515'te ihtiyaca uygun bilgi olarak şirketin finansal tablo açıklamasına dair irade açıklamasında olması gereken unsurlar “*şirketin malvarlığını, borç ve yükümlülüklerini, öz kaynaklarını ve faaliyet sonuçları*” olarak ifade edilmiştir. Gerçeğe uygun sunum unsurları ise “*tam, anlaşılabilir, karşılaştırılabilir, ihtiyaçlara ve işletmenin niteliğine uygun bir şekilde; şeffaf ve güvenilir olarak, gerçeği dürüst, aynen ve aslına sadık*” olarak belirtilmiştir.³³ Anılan hüküm dört emredici ilkeyi içerir. Bunlar:

³² Bir bilginin, açıklamayı amaçladığı veya makul olarak açıklamasının beklendiği işlem, olay ve koşulları gerçeğe uygun bir şekilde açıklamaması ve bunun sonucunda finansal tablo kullanıcıları tarafından alınan ekonomik kararları etkilemesinin muhtemel olması durumunda bu bilgi, finansal tabloların amacıyla çelişki yaratır. (TMS 1, p. 24). Şirketin finansal tabloları ile TFRS’de nadiren ortaya çıkabilecek haklı çelişkilerin giderilmesi için TMS 1, p. 20 ve 23’te bazı istisnai düzenlemeler mevcuttur.

³³ Bu ilkenin uygulamasına örnek olarak Konya BİM, 2. VDD, K. 2020/1126 ilamı gösterilebilir: “*Şirketin defter ve belgeleri üzerinde yapılan incelemede 100 hesap kodlu kasa hesabının eksi bakiye verdiğinin tespit edildiği, bir aktif hesabı olan ve fiziksel olarak mevcut nakit paraların izlenmesi amacıyla kullanılan kasa hesabı bakiyesinin minimum 0,00 TL olabileceği, eksi bakiye vermiş olmasının, davacının muhasebe kayıtlarında doğruluk ilkesinin dışına çıktığı ve olmayan nakit para harcanılmış gibi muhasebe kaydı düzenlediğine işaret ettiği, bu durumun da muhasebe sistematığına aykırı olduğu tespit edildiğinden 213 sayılı Kanun’un 353/6. maddesi uyarınca kesilen özel usulsüzlük cezasında hukuka aykırılık bulunmamıştır.*” Kasa hesabı (101. alınan çek hesabı gibi) aktif karakterli bir hesap kalemi olduğu için sürekli borç bakiyesi verir. Kasa hesabının alacak bakiyesi vermesi, ya kasada bulunmayan bir paranın çıkışının yapıldığını ya da kasaya giren bir paranın kaydının yapılmadığı anlamı taşır. Bu nedenle, kasa hesabının eksi olması mümkün değildir. (Ayrıca bakınız: Kumkale, s. 79). Kasa hesabının sayımı sırasında ortaya çıkan farklar geçici hesaplara alınır ve düzeltme sonrası aktarım yapılır. Kasa hesabındaki önemli noksanlıkların şirket karını etkileyecek olması nedeniyle, sorunun kaynağının bulunamaması dürüst resim ilkesini ve vergi işlemlerini etkileyebilir.

- i. Yıl sonu finansal tabloların Türkiye Muhasebe Standartlarına göre çıkarılması,
- ii. Finansal tablolardan şirketin malvarlığı, borçları, yükümlülükleri, öz kaynakları ve faaliyet sonuçlarının anlaşılması gereği,
- iii. Finansal tabloların tam, anlaşılabilir, geçmiş yıllarla karşılaştırılabilir, ihtiyaçlara ve işletmenin niteliğine uygun, şeffaf, güvenilir olması,
- iv. Şirketin durumunun resminin verilmesi ve bu resim gerçeği dürüst ve aslına uygun olarak yansıtması olarak ifade edilebilir.³⁴

Dürüst resim ilkesi, şirkete ilişkin düzenlenen finansal tablo ve raporların tam, anlaşılabilir, geçmiş yıllarla karşılaştırılabilir, ihtiyaçlara ve işletmenin niteliğine uygun, şeffaf, güvenilir olması iddiasıyla bir “üst hukuk kuralı” görünümündedir.³⁵ Örneğin, bir genel kurul kararına karşı açılacak davada veya müzakereler esnasında finansal raporlara karşı ileri sürülecek iddialarda, düzenlenen finansal tablo ve raporların TTK m. 515’e uygun olmadığı iddiası gündeme gelebilir. Özellikle, şirket varlıklarının yeniden değerlemesine dair tartışmalarda finansal raporların TTK m. 515’e aykırı düzenlendiğine dair itirazlara uygulamada sıkça rastlanmaktadır.³⁶

Bilançonun onaylanmasına ilişkin TTK m. 424 uyarınca, bilançonun onaylanması aksine bir karar yoksa, yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve denetçilerin ibrası sonucunu doğurur.³⁷ Ancak bilançoda bazı hususların hiç veya gereği gibi belirtilmemesi veya bilançonun şirketin

³⁴ TTK m. 515 madde gerekçesi. Uygulamada, finansal tablolara dair uyumsuzluklarda tabloların usulüne uygun tanzim edilip edilmediğine dair bilirkişi raporu alınmaktadır. Buna örnek olarak İstanbul BAM 43. HD’nin 25.11.2021 tarih 2020-628/1427 sayılı ilamı verilebilir: “Uyumsuzluğun çözümü için finansal tabloların usulüne uygun olarak hazırlanıp hazırlanmadığının tespiti gerekir. Bu halde finansal tabloların TTK’nın 515. Maddesine uygun olarak hazırlanıp hazırlanmadığının incelenmesi için bilirkişi heyetinden rapor alınarak oluşacak sonuca göre karar verilmelidir.”

³⁵ **Tekinalp**, IFRS, s. 33-66; **Özkorkut**, Dürüst Resim, s. 53-80; **Manavgat**, Dürüst Resim, s. 21.

³⁶ Bakınız: Yargıtay 11. HD’nin 15.4.2015 tarih 538/5262 sayılı kararı.

³⁷ **Manavgat**, Dürüst Resim, s. 26.

gerçek durumunun görülmesine engel olacak bazı hususları içermesi halinde, bilançonun onaylanması yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve denetçilerin ibrası sonucunu doğurmaz. Kanun koyucu burada bilançonun dürüst resim ilkesine göre hazırlanmaması haline ilişkin özel bir düzenleme yapmıştır. Buna göre, finansal tabloları hazırlamakla yükümlü olan yönetim kurulunun bilinçli (kasıtlı) bir hareketiyle finansal tablolar dürüst resim ilkesine aykırı hazırlanmışsa, artık burada yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve denetçilerin ibrasından söz edilemez.³⁸ Burada kanun koyucu, “*şirketin gerçek durumunun görülmesine engel olacak bazı hususları içermesi halinde*” ifadesiyle, finansal tablo kullanıcılarının ona olan haklı güvenini korumuştur. Ayrıca yönetim kurulunun hazırladığı hatalı veya yanlış finansal tablo ve raporlar nedeniyle hisselerini satan veya alan veyahut başka bir tasarrufta bulunarak zarar eden pay sahibi, yönetim kuruluna karşı doğrudan zarara ilişkin sorumluluk davası açabilir.³⁹ Bilançoda eksik, hatalı veya yanıltıcı durumun dürüst resim ilkesine etkisi her somut olay özelinde incelenmelidir.

Finansal tabloların gerçeği doğru bir şekilde yansıtmasına da dürüst resim ilkesi çerçevesinde özel bir önem verilmiştir. Finansal tablolar, şirketin finansal durumunu, performansını ve nakit akışını doğru bir şekilde yansıtacak şekilde sunulmak zorundadır.⁴⁰

³⁸ **Manavgat**, Dürüst Resim, s. 25-26.

³⁹ **Akdağ Güney**, s. 296; **Özekes / Seven / Meriç**, s. 7. Burada doğrudan zarara ilişkin sorumluluk davasında TTK m. 553 uyarınca, kurucular, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurları ile TTK m. 554 uyarında denetçiler doğrudan zarar davasının davalısı olabilirler. Bunun haricinde örneğin, ön muhasebe elemanı gibi “yönetici” kavramı dışındaki kişilere, TTK m. 553’teki sorumluluk rejimine tabi değildir. (**Falcioğlu**, s. 91-96).

⁴⁰ Finansal Tabloların Sunumu Hakkında Tebliğ (2008/1), m. 7.

III. Dürüst Resim İlkesine Aykırı Finansal Tablo ve Raporlara Dayanan Kusur Kavramı

1. Genel Olarak

Kusur, kanunen reddedilmiş ahlaki bir hareket tarzı olup, haksız fiil veya bir akdin ihlali suretiyle ortaya çıkar.⁴¹ Hukuk düzeninin bir hareket tarzını ayıplaması ve kınaması, o hareket tarzının belirli şartlar altında o kişilerden beklenen ortalama hareket tarzına uygun olmaması anlamına gelir.⁴² Diğer bir tanıma göre ise kusur, hukuka aykırı sonucu istemek (kast) veya bu sonucu istememekle birlikte hukuka aykırı davranıştan kaçmak için yeteri derecede irade göstermemek (ihmal) olarak tanımlanmıştır.⁴³

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu bir organ sorumluluğudur.⁴⁴ Ayrıca yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurlarının sorumluluğu kural olarak bir kusur sorumluluğudur.⁴⁵ Ancak TTK, eTTK ve İsviçre Borçlar Kanunun 754. maddesindeki düzenlemelerin aksine kusuru “kast ve ihmal” şeklinde bir ayrıma tabi tutmamıştır.⁴⁶ Ancak bazı sorumluluk türlerinde (Örneğin, TTK m. 549 veya TTK m. 550/f. 1) kusursuz sorumluluk halleri de benimsenmiştir. Genel sorumluluk hükmü olarak TTK m. 553 uyarınca, kusur, sorumluluğun doğması için zorunlu bir unsurdur.

⁴¹ von Tuhr, s. 378.

⁴² Tandoğan, s. 46.

⁴³ Oğuzman / Öz, Borçlar Hukuku C. II, s. 53.

⁴⁴ Helvacı, Sorumluluk, s. 33.

⁴⁵ Arslanlı, Anonim Şirket II, s. 168; İmregün, Anonim Ortaklıklar, s. 244; Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s. 445, N. 16-76; Helvacı, Sorumluluk, s. 34 ve 37 vd.; Pulaşlı, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, s. 712; Akdağ Güney, s. 312 vd. Ayrıca bakınız: Yargıtay 11. HD'nin 18.04.2019 tarih 2018-1398/3160 sayılı ilamı.

⁴⁶ Bunun gerekçesi olarak, Yargıtay'ın bu ayrımı gözetmeksizin karar vermesi ve kusurun ağırlığının ancak sorumlular arasındaki rücu ilişkisinde dikkate alınacağına dair öğreti görüşlerinden ileri geldiği gösterilmiştir. Kusurun derecesinin sorumluluk davasında göz önüne alınması TTK m. 557 ve TBK m. 43 ve 44 uyarınca kanuni bir zorunluluktur. (Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s. 445, N. 16-78)

Klasik borçlar hukuku öğretisinde, kusur tanımlamaları yanında kusurun derecesinin de tarif edildiğini görmekteyiz. Gerçekten de hukuka aykırı bir fiilden doğan sorumluluğun derecesini ve eğer gerekiyorsa tazminatın kapsamını saptamamız için kusurun derecesinin bilinmesi şarttır. Bu nedenle ticaret hukuku öğretisinde yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurlarının sorumluluğuna neden olan kusurun niteliğinin ne olduğu sorusu gündeme gelmiştir. Yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurlarının sorumluluğu hususunda gerek öğreti⁴⁷ gerekse İsviçre Federal Mahkemesi⁴⁸ objektif bir yaklaşım benimsemiştir. TTK m. 369'da getirilen düzenlemeyle “*yönetim kurulu üyeleri ve yönetimle görevli üçüncü kişiler, görevlerini tedbirli bir yöneticinin özeniyle yerine getirmek ve şirketin menfaatlerini dürüstlük kurallarına uyarak gözetmek yükümlülüğü altındadırlar*”. Böylece tedbirli yöneticinin göstereceği özen ölçüsü benimsenerek, kusurun objektifleştirilmesi prensibi ortaya koyulmuştur.

Kusurun objektifleştirilmesi yaklaşımına göre, bir kimsenin gerekli özeni gösterip göstermediği konusunda ölçü olması için kurgusal (varsayımsal) bir kişi zihinlerde yaratılır. Bu kurgu ürünü kişinin olayın niteliği, tarafların sosyal ve ekonomik durumu gibi kriterler göz önüne alınarak ortalama davranışları belirlenir. Bu ölçü her somut olayda, olayın niteliğine göre ortaya çıkar. Bu davranış kalıplarının dışına çıkılması halinde ise kusur söz konusu olur. Diğer bir deyişle, kusur bir kişinin makul özeni göstermemesidir.⁴⁹ Makbul özenin ne olduğu ise hukuk kaynaklarında tarif edilmiştir. Kusurun ağırlığı da yine bu davranış kalıplarından ne

⁴⁷ **İmregün**, Anonim Ortaklıklar, s. 230; **Helvacı**, Sorumluluk, s. 43; **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, s. 713; **Akdağ Güney**, s. 313. Kusurun objektifleştirilemeyeği ve “örnek davranış teorisi” hakkında detaylı bilgi için bakınız: Oğuzman / Öz, C. II., s. 59. Gerçekten de objektifleştirilmiş kusur kavramı, sorumluluğu kusursuz sorumluluğa yaklaştıran bir yaklaşımdır. Bu nedenle, davranışı esas alınacak kişinin kurgusal davranış kalıpları belirlenirken mümkün olduğunca kusursuz sorumluluk alanına kayıldığı anlamına gelmeyecek kriterler belirlenmelidir. Nitekim bu husus Yargıtay kararlarında da zikredilmiştir. Yargıtay 10. HD'nin, 02.11.2020 tarih 8165/6193 sayılı ilamı: “objektifleştirilen kusur, kusur sorumluluğunu kusursuz sorumluluğa yaklaştırsa da, onu kusursuz sorumluluk haline dönüştüremez.”

⁴⁸ BGE 4C.358/2005 sayılı karar.

⁴⁹ **Ekmekçi / Baysal / Yayvak Namli**, s. 6.

ölçüde çıkıldığına bakılarak tayin edilir. Öğretide, kusurun objektifleştirilmesi sonucu tayin edilen ölçünün alt sınıra ait olduğu, olayın özelliğine ve zarar veren kişinin şahsi vasıflarına göre bu ölçünün yükselebileceği ifade edilmiştir.⁵⁰

Şirket hukuku penceresinden değerlendirildiğinde, yönetim kurulu üyelerinin ve yöneticilerin TTK m. 369 çerçevesindeki özen ve sadakat yükümlülüğü şirket menfaati şemsiyesi altında değerlendirilmez.⁵¹ Şirket menfaatini tanımlayan doğrudan bir hukuk normu ne Türk Hukukunda ne de yabancı hukuk sistemlerinde mevcuttur. Kanaatimizce, şirket ile ilişkili tüm menfaat sahiplerinin menfaatlerinin kesişim kümesi teşkil eden, kural olarak diğer menfaatlere göre üstün tutulan, onlarla yarışmayan, şirket sermayesinin sürdürülebilir şekilde arttırılması ve/veya şirket sermayesinin verimli olarak kullanılmasına yarayan iş ve işlemler şirket menfaatini oluşturur.⁵²

Bu tanım, diğer menfaat sahiplerine karşı şirketin özellikle zarar verici davranışlarını⁵³ dışlar. Ayrıca şirketin, ilgilileri arasındaki menfaatler dengesini kurmak suretiyle sürdürülebilir şekilde var olmasını tesis etmeyi amaçlar. Bir iş veya işlemin şirket menfaati pençesinden değeren-

⁵⁰ **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları, s. 446, N. 16-80; **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, s. 713; **Akdağ Güney**, s. 315.

⁵¹ **Helvacı / Cankat**, s. 521.

⁵² Bu noktada, şirket menfaati şirketin sürekli kar etmesine dayandıran ve dolaylı olarak pay sahipleri menfaatini öne çıkaran görüşe katılmadığımızı ifade edelim. Bir şirketin sermayesini geliştirerek kar dağıtmamasının da esasen pay sahiplerine bir zararı yoktur. Sermayesini geliştirme ile şirket o değeri kendi içinde muhafaza etmektedir. Kanaatimizce burada esas konu, şirketin sahip olduğu değerlerin (sermayenin) şirket için verimli kullanılmasıdır. Eğer bu verimli kullanılırsa, zaten pay sahibinin sahip olduğu hissenin değeri ve devletin toplayacağı verginin miktarı artar. Ayrıca alacaklının alacağına kavuşma ihtimali kuvvetlenir. Genel kurulun alacağı kar dağıtım veya kar avansı kararlarının sıhhatini de şirket menfaati açısından değerlendirmek gerekir. Şirket genel kurulunun çok yüksek oranda kar dağıtım yapmaya karar verdiği ve bunun şirket sermayesinin verimli kullanılmasına zarar verdiği noktada, yönetim kurulu üyesinin kararın iptalini dava etme yükümlülüğünde olacaktır. Özetle hem genel kurulun hem de yönetim kurulunun aldığı kararların şirket menfaati süzgecinden geçmesi gerekeceği açıktır.

⁵³ Örneğin, bir şirket yönetim kurulunun pay sahiplerinin veya alacaklıların özellikle zarar göreceğini bildiği halde düşmanca devralmayı (*hostile takeover*) önlememesi şirket menfaatine aykırı olacaktır.

dirilmesini yaparken, onun şirket sermayesine olan ve olacak etkileri esas belirleyici olmalıdır.⁵⁴ Zira bir şirketin varlığı, ancak onun malvarlığına dahil olan ve finansla tablo ve raporlarında ifade edebildiğimiz kalemlerden ibarettir. Kalemlerin varlığı ise sermayenin birikime, sürdürülmesine ve onun verimli kullanımına muhtaçtır.

Yargıtay, muhtelif dairelerinin verdiği farklı tarihteki kararlar göz önüne alındığında, objektif kusuru esas alarak karar verdiği görülmektedir.⁵⁵ Yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurlarının sorumluluğu bir çeşit özen yükümlülüğüdür. Özen yükümlülüğüne aykırılık iddiasının ispatı için özenli kişinin nasıl davranması gerektiğinin mahkemece belirlenmesi gerekir. Bu nedenle, genel olarak özen sorumluluğundan bahsedilen hallerde objektifleştirilmiş kusur kavramının kullanılması bir gerekliliktir.⁵⁶ Ancak kusurun objektifleştirilmesinin yanında somut olaydaki subjektif özelliklerin de dikkate alınması gerekir. Aksi halde kusura dayanan bir sorumluluğu belirli ölçüde (objektifleştirmiş kusura esas olan davranış çerçevesinde) kusursuz sorumluluğa dönüştürme tehlikesiyle karşı karşıya kalabiliriz.

İspat yükünün hangi tarafta olduğuna dair açıklamaların daha net anlaşılması için zarar türü bakımından doğrudan ve dolayısıyla zarar bağlamında konuyu sınıflandırabiliriz. Buna göre:

⁵⁴ Örneğin, bir şirketin A ürününü indirimli satma kararı alması şirketin kar marjını azaltırken; indirimli ürün sayesinde şirketin kazanacağı pazar payı onun sermayesini aşırı arttırabilir. Bu tür kararların şirket menfaati sınırları içinde kalıp kalmadığının iş adamı kararı olarak ve finansal gerekçeleriyle ortaya koyulması gereklidir.

⁵⁵ Yargıtay 23. HD'nin, 08.09.2020 tarih 2017-3125/2665 K. sayılı ilamı: "Müterafik (ortak) kusur, makul bir kimsenin kendi yararına sakınmak zorunda olduğu düşüncesiz, dikkatsiz bir hareket tarzıdır. Müterafik (ortak) kusur kasdi olabileceği gibi, ihmal şeklinde de ortaya çıkabilir. Zarar görenin müterafik (ortak) kusuru tespit edilirken, aynen zarar verenin kusurunda olduğu gibi objektif kusur kriterlerine başvurulmalı, yani objektifleştirilmiş kusur kavramı esas alınmalıdır."

⁵⁶ Örnek karar için bakınız: Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 14.09.2021 tarih 2017-2048/986 sayılı ilamı: "Özen sorumluluklarının çoğu, kusur sorumluluğuna oldukça yakındır. Özensizlik isnadı kusurun biraz daha objektifleştirilmiş hâlden ibarettir. Sorumlu, özen ödevinde bir noksanlık yapmadığını, her türlü özeni gösterdiğini ya da gerekli özeni göstermiş olsaydı bile zararın yine de gerçekleşeceğini ispat ettiği takdirde sorumluluktan kurtulabilir. Buna bir tür kurtuluş kanıtı getirilebilen "olağan özen sorumluluğu" da denilebilir."

Doğrudan zarar talebi, doğrudan zarar gören pay sahibi, alacaklı veya bizzatıhi şirket tarafından ileri sürülmesi mümkündür.

- *Şirket Bakımından:* Yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurlarının şirket ile ilişkisi kural olarak akdi sorumluluk doğurur. Yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurları akdi ilişkiye aykırı davranışları nedeniyle ancak kendi kusursuzluklarını kanıtladıkları takdirde zararı tazminden kurtulabilirler. Dolayısıyla ispat yükü yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurları üzerindedir.⁵⁷
- *Pay Sahibi Bakımından:* Pay sahibi ile yönetim kurulu arasında akdi bir ilişki olmadığı için, pay sahibinin doğrudan zarara ilişkin taleplerinde ispat yükünün davacıda olduğu kanaatindeyiz.
- *Alacaklı Bakımından:* Yargıtay, alacaklının iflas eden şirket yönetim kuruluna karşı açmış olduğu doğrudan zarara ilişkin sorumluluk davasında, ispat yükünün davacıda olduğuna hükmetmiştir.⁵⁸ Alacaklının ikame ettiği doğrudan zarar talebine karşılık ispat yükünün kimde olacağına ilişkin Yargıtay'ın çelişkili kararları olduğu görülmektedir.⁵⁹ Kanaatimizce, alacaklının, yönetim kurulu ile

⁵⁷ İstanbul BAM 14. HD'nin, 18.10.2018 tarih 409/1140 sayılı ilamı: "... Anonim şirket ile yönetim kurulu arasındaki hukuki ilişki, genel olarak "vekalet akdi" olduğu kabul edilmektedir. Yönetim kurulu üyelerinin, yasa ve esas sözleşmenin yüklediği görevlerin ihlali sonucunda şirkete zarar vermesi, akdin ihlali sonucunu doğurur..." Ayrıca Bakınız: İstanbul BAM 3. HD'nin, 26.01.2021 tarih 2019-472/158 sayılı ilamı: "... TTK 553 vd. maddelerinin uygulama alanı bulunduğu, bu nedenle de şirket ticari defterlerini inceleyerek şirket yönetiminde ve tasfiyesinde kusur tespiti yapmadığı, şirket yöneticisinin yasal yükümlülükleri yerine getirmeyerek resen terkine neden olmasının başlı başına bir kusur olduğu, kusursuzluğu ispat yükünün de davalıda olduğu..."

⁵⁸ Yargıtay 11. HD'nin, 23.10.2017 tarih 2016-3735/5626 sayılı ilamı: "... somut davada davacı tarafın dayandığı 6102 sayılı TTK'nın 553. maddesinin uygulanması gerektiği kabul edilse dahi bu maddede kusur sorumluluğu söz konusu olduğu, AŞ. yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu zararın ancak kanundan veya esas sözleşmeden Doğan yükümlülüklerin ihlali sonucunda doğmuş olması halinde söz konusu olabileceği, şirketin zarar etmesi veya beklenilenin yerine getirilmemiş olması yönetim kurulu üyelerini sorumlu tutmak için yeterli olmadığı, ispat külfetinin davacı tarafta olduğu ve davalıların sorumluluklarını gerektiren kusurlu hareketlerinin ispatlanamamış olduğu..." Benzer yönde bakınız: Yargıtay 11. HD'nin, 18.04.2019 tarih 2018-1398/3160 sayılı ilamı.

⁵⁹ Yargıtay, alacaklının icra takibi semeresiz kalan şirkete karşı açmış olduğu doğrudan sorumluluk davasında ise ispat yükünün davalıda olduğunu belirttiği çelişkili kararları da

arasında akdi bir ilişki olmadığı için, doğrudan zarar taleplerinde akit dışı sorumluluk hükümlerinin uygulanması ve ispat külfetinin davacı üzerinde olması gerekir. Alacaklıyı koruyan hükümlerin münhasıran ihlal edilmesi halinde sorumluluğun kanundan doğması ve ispat yüküne dair özel bir düzenleme olmaması nedeniyle, bu halde de ispat yükünün davacıda olduğu kanaatindeyiz.

Dolayısıyla zarar talebi, pay sahibi tarafından her zaman ve alacaklılar bakımından şirketin iflası halinde ileri sürülebilir. Buna göre:

- *Pay Sahibi Bakımından:* Pay sahiplerinin dolayısıyla zarara dair iddialarında, tazminatın şirket lehine talep ediliyor olması ve şirket ile yönetim kurulu üyesi arasında akdi bir ilişki bulunduğunun kabul edilmesi nedeniyle, ispat külfeti davalı üzerindedir. Yargıtay konuyla ilgili bir kararında kusursuzluklarını kanıtlayan yönetim kurulu üyelerinin zarardan sorumlu olmayacağına hükmetmiştir.⁶⁰
- *Alacaklı Bakımından:* Alacaklının dolayısıyla zararına dair iddialarında, tazminatın şirket lehine talep ediliyor olması ve şirket ile

vardır. Ancak kararın içeriğinden davacının ispat yükünü yerine getirdiği ve buna karşı davalının kendi kusursuzluğuna dair karşı delil sunmadığı anlaşılmaktadır. Diğer yandan davalının şirkete ait bilgi ve belgeleri sunmayarak HMK m. 220/f. 3 uyarınca ispat yükünü tersine çevrildiği de kararda ifade edilmemiştir. Yine kararda finansal tablo ve raporları düzenleyen veya beyanları yapan kimselerin TTK m. 549 uyarınca kusursuz sorumlu oldukları ve kusursuzluklarını kanıtlaması gerektiği yönünde düzenlemeye de değinilmemiştir. Bakınız: Yargıtay 11. HD'nin, 13.05.2019 tarih 2018-2145/3729 sayılı ilamı: "... kayıtların usulüne uygun olarak tutulmamasının yöneticilerin sorumluluğunu gerektirdiği, gerekli ihtarın yapılmasına rağmen şirket kayıt ve defterlerinin sunulmadığı, kat karşılığı inşaat sözleşmesinden elde edilen gelirlerin şirket tarafından nasıl muhasebeleştirildiğinin, elde edilen gelirlerin nereye harcandığının, alacak borç dengesine göre şirket aktifinde davacı alacağına tahsile yeter bakiye kalıp kalmadığının denetlenemediği, ispat külfetinin davalı tarafta olduğu, kayıtlarını sunmaktan kaçınan ve şirket muhasebesinin usulünce tutulduğuna dair inandırıcı kanıt göstermeyen yöneticilerin, üçüncü kişilerin uğrayacakları dolaylı zarardan sorumlu olduğu..."

⁶⁰ Yargıtay 11. HD'nin, 08.05.2019 tarih 2018-63/3562 sayılı ilamı: "... bilirkişi raporunda da davalı yönetici ve çalışanların meydana gelen zararın oluşumunda herhangi bir kastlarının ve ihmallerinin olmadığı bu nedenle sorumlulukları bulunmadığının belirtildiği, bu suretle davalıların dava konusu zararın oluşmasında kusurları bulunmadığı, dolayısıyla zarardan sorumlu olmadıkları gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir..."

yönetim kurulu üyesi arasında akdi bir ilişki bulunduğunun kabul edilmesi nedeniyle, ispat külfeti davalıya aittir.

Zarar Tipi	Davacı	Davalı	İspat Yükü
Doğrudan Zarar	Pay Sahibi ⁶¹	Yönetim Kurulu Üyesi	Davacı, davalının kusurunu kanıtlamalıdır.
	Alacaklı ⁶²	Yönetim Kurulu Üyesi	Davacı, davalının kusurunu kanıtlamalıdır.
	Şirket ⁶³	Yönetim Kurulu Üyesi	Davalı kusursuzluğunu kanıtlamalıdır.
Dolayısıyla Zarar	Pay Sahibi ⁶⁴	Yönetim Kurulu Üyesi	Davalı kusursuzluğunu kanıtlamalıdır.
	Alacaklı ⁶⁵		

Tablo 1: Zarar Türleri ve İspat Yükü

Uygulamada alacaklının doğrudan zarar davası haricinde alacağına kavuşma imkânının düşük olduğu gözlemlenmiştir. Zira TTK m. 556 uyarınca iflas sürecine giren bir şirkette alacaklının alacağını tahsil edecek

⁶¹ Yargıtay 11. HD'nin 27.09.2022 tarih 2021-1291/6331 sayılı ilamı: "... TTK'nın 553(1) uyarınca kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusuru ile ihlal ettiği ve bu yolla şirketi zarara uğrattığının ispatlanamadığı gibi, dava konusu/ileri sürülen iddialar kapsamında davacıların doğrudan zarara uğrattığının da ispatlanamadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir...".

⁶² Yargıtay 11. HD'nin 24.03.2016 tarih 2015-6455/3315 sayılı ilamı. İstanbul BAM 12. HD'nin, 27.06.2019 tarih 2018-1300/905 sayılı ilamı: "TTK 553/1 maddesi uyarınca ispat yükü zarara uğradığını iddia eden davacı taraftadır. Yargıtay 11.HD'nin 2016/3725 E- 2017/5626 K. sayılı, 23/10/2017 tarihli kararında da belirtildiği üzere, TTK'nın 553. maddesindeki sorumluluk kusur sorumluluğu olup, salt zararın kanıtlanması sorumluluk için yeterli olmayıp, ayrıca davalıların kusurlarıyla şirket alacaklısına (veya şirkete) zarar vermiş olduklarının kanıtlanması gerekir."

⁶³ Yargıtay 11. HD'nin 24.03.2016 tarih 2015-6455/3315 sayılı ilamı.

⁶⁴ Yargıtay 11. HD'nin 20.02.2014 tarih 2013-15784/3155 sayılı ilamı. Bununla birlikte, Yargıtay'ın pay sahibinin dolaylı zarar iddiasına yönelik ispat yükünün davacıda olduğuna dair çelişkili kararları da vardır. Bakınız: Yargıtay 11. HD'nin 18.04.2019 tarih 2018-1398/3160 sayılı ilamı.

⁶⁵ Yargıtay 11. HD'nin 13.05.2019 tarih 2018-2145/3729 sayılı ilamı.

herhangi bir malvarlığı genellikle kalmamaktadır. Bu nedenle, TTK m. 556/f. 2'deki dolayısıyla zarar davası sonucundaki öncelikli tahsilat imkânı dahi, alacaklıyı korumaya yeterli değildir. Çoğu zaman, alacaklı şirket içindeki vakıaları bilemez ve talebini ileri sürerken usul hukuku açısından gerekli olan somutlaştırma yükümlülüğünü tam olarak yerine getiremez. Bazı Yargıtay kararlarından bu zorluğun göz önüne alınarak, kimi zaman ispat yükünün hakimın hukukuyla tersine çevrildiği gözlemlenmiştir.⁶⁶

Doğrudan zarar davalarında, alacaklı ve pay sahibi zarara konu vakıa hakkında doğrudan kendi malvarlığı zarar gördüğü için bilgi sahibidir. Yönetim kurulu ile kendileri arasında akdi bir bağ da doğrudan zarar gördükleri konuyla ilgili olarak yoktur. Bu durumda ispat yükünün davacıda olmasının hem genel sorumluluk hükümlerine hem de menfaatler dengesine uygun olduğu kanaatindeyiz.

Diğer yandan, dolayısıyla zarar davalarında, alacaklı ve pay sahibi zarara konu vakıadan uzak veya ilgisiz oldukları için bilgi sahibi değildir. Ancak odak noktasının şirketin menfaati olması ve tazminatın şirkete verilmesinin talep edilmesi söz konusu olduğu için hem pay sahibi hem şartları varsa alacaklı arasında önceden kurulan hukuki bir rabıta mevcuttur. Dolayısıyla bu durumda akdi sorumluluğa ilişkin prensiplerin uygulanması ve ispat yükünün davalıda olması gerekir. Böylece şirketin zararı konusunda doğrudan bilgisi olmayan davacı, yerine getiremeyeceği somutlaştırma yükünden kurtulur. Bu yaklaşımın hem somut olay adaleti açısından hem de genel sorumluluk prensipleri açısından daha isabetlidir. İspat yüküne ilişkin kurallar birer maddi hukuk kuralıdır. Bu kurallar belirsizliğin aşılmasına hizmet eden ve belirsizlik halinde ispat yükünü üzerinde taşıyan taraf aleyhine karar verilmesi konusunda hâkime görev yükleyen kurallardır.⁶⁷ Alacaklının veya üçüncü kişilerin ispat konusunda yaşadığı belirsizlik veya ispat güçlüğü, zararın niteliği ve sorumluların konumu birlikte ele alınarak uyuşmazlık çözümlenmelidir.⁶⁸

⁶⁶ İspat yükünün hâkimin hukuku ile yer değiştirmesi hakkında ayrıca bakınız: **Albayrak**, s. 391 vd.

⁶⁷ **Postacıoğlu**, s. 534; **Alangoya**, s. 330; **Alangoya / Yıldırım / Deren-Yıldırım**, s. 309; **Atalay**, s. 10.

⁶⁸ Dolaylı ve doğrudan zarar davalarına ilişkin ayırım olmaksızın sorumluların şirketle bağ-

eTTK m. 320’de “Azaların ihtimam derecesi” kanar başlığı ile ifade edilmiş ve yönetim kuruluna iş ve işlemlerinde özen yükümlülüğü yüklemiş idi.⁶⁹ TTK m. 369’de aynı ilke “tedbirli bir yöneticinin özeni” olarak ifade edilmiştir. Esasen yönetim kurulu üyesinin görevi kabul etmesi halinde kendisinin bulunduğu mevki ile orantılı bir özen yükümlülüğünde olduğu kabul edilmelidir.⁷⁰ Yönetim kurulu üyesinin sorumluluk çerçevesi çizilirken, hangi vakıanın objektifleştirilmiş kusur prensibine göre aykırılık teşkil edip etmeyeceği somut olaya göre belirlenmelidir.⁷¹ Örneğin toplantıya katılmayan, kendisinde gerekli niteliklerin olmadığını bile bile görevi kabul eden,⁷² şirketin işlerine gerekli zaman ayırmayan veya yönetim kurulu toplantılarına aktif katkı sunmayan yönetim kurulu üyesinin sorumluluğunda bir azalmanın meydana gelmesi kabul edilmemelidir.⁷³ Yönetim kurulu üyesinin geçerli bir mazereti nedeniyle katılamadığı toplantıda alınan kararlar ile ilgili olarak dahi kendisinin sorumlu tutulabileceğine ilişkin görüşler ileri sürülmüştür.⁷⁴ Bunun yanında toplantıya katılarak olumsuz oy veren üye bakımından, olumsuz oyun sorumluluğu önleyebileceği ifade edilmiştir.⁷⁵

Genel kurul kararının sebepsiz icra edilmemesinin yönetim kurulunun sorumluluğunu doğuracağı kabul edilmiştir. Bu ifadenin mefhumu muhalifinden, genel kurul kararlarının icra edilmemesine dair bir sebebin bulunduğu hallerde kararın icrasının yönetim kurulunun sorumluluğunu doğuracağıdır.⁷⁶ Özellikle, aşağıda ele alınacak üzere, dürüst resim ilkesine esaslı derecede aykırı finansal tablo ve raporlara dayanan genel kurul

lantısı ekseninden genel sorumluluk hükümlerine göre sınıflandırma için bakınız: **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, s. 715.

⁶⁹ **Helvacı**, Sorumluluk, s. 43.

⁷⁰ **Helvacı**, Sorumluluk, s. 46.

⁷¹ **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları, s. 447, N. 16-83.

⁷² **Helvacı**, Sorumluluk, s. 46, dpn. 148.

⁷³ **Akdağ Güney**, s. 321. İsviçre Federal Mahkemesi de aynı yönde karar vermiştir. Bu yönde bakınız: BGE 27.10.2009 tarih ve 4A_248/2009 ve BGE 97 II 411 sayılı kararlar.

⁷⁴ **Akdağ Güney**, s. 322 vd. Yönetim kurulu toplantılarına katılım, oyun niteliği ve diğer sorumluluk doğurucu hususlarla ilgili olarak bakınız: **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, s. 716 vd.

⁷⁵ **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları, s. 446, N. 16-82.

⁷⁶ **Helvacı**, Sorumluluk, s. 61 vd.

kararlarının icrası yönetim kurulunun sorumluluğunu doğuracaktır. Anılan durum, yönetim kurulu üyesinin şahsi sorumluluğunun gerektiği hallerde tekil olarak onun; diğer haller de ise yönetim kurulunun genel kurul kararları üzerindeki bir çeşit denetimidir.⁷⁷

Finansal tablo ve raporlara koyulan hatalı bilgilerin ne zaman kusura yol açacağı da somut olaya göre dürüstlük resim ilkesi esas alınarak incelenmelidir. Bir finansal tablo ve raporun ne kadar hatalı, yanlış veya yanıltıcı bilgi içerdiğinde dürüst resim ilkesini ortadan kalacağı her somut olayda ayrıca incelenmelidir. Bu güçlüğü aşmak için dürüst resim ilkesine olan aykırılırları esaslı ve esaslı olmayan şeklinde iki sınıfa ayırarak incelenebileceği kanaatindeyiz. Buradan çıkarılacak ara bir sonuç, dürüst resim ilkesini esaslı olarak bozmayan veya ortadan kaldırmayacak miktarda veya nitelikte hatalı, yanlış veya yanıltıcı bilgi içeren finansal tablo ve raporlardan dolayı yönetim kurulunun sorumlu tutulmaması gerektiği olabilir. Bu konuda ABD Temyiz Mahkemesinin *Securities Exch. Com'n v. Texas Gulf Sulphur* davası dikkat çekicidir.⁷⁸

2. Kusurun Derecelendirilmesi

Finansal tablo ve raporların tutulmasının bir amacı, şirketin hukuki işlemlerine temel olan irade beyanının oluşumuna katkı sunmak, pay sahiplerini, alacaklıları ve kamuyu (vergi menfaati bakımından) şirket hakkında bilgilendirmektir. Bu katkının ortaya çıkabilmesi için belirli bir döneme ait ve şirketin ilgili organı tarafından kabul görmüş finansal tablo ve raporlara ihtiyaç bulunmaktadır.

Finansal tablo ve raporlar, TTK, şirket esas sözleşmesi, TMS ve TFRS gibi pek çok şekil ve esasa dair kurala bağlı olarak hazırlanır. Anı-

⁷⁷ **Helvacı**, Sorumluluk, s. 63. İptal edilebilir genel kurul kararlarının iptal edilinceye kadar hukuk dünyasında var olmaları ve geçerliliklerini sürdürmeleri nedeniyle yönetim kuruluna icra edilmesi gerektiğini; ancak bu karara karşı gerekli hukuki başvuruları yapmalarının ise özen yükümlülüğünün gereği olduğu kanaatindeyiz. Yok veya butlanla malul kararlar bakımından ise yönetim kurulunun genel kurul kararını icra etmemesinde haklı bir sebebin olduğu kabul edilmelidir.

⁷⁸ **Aydoğan**, s. 353 vd. Benzer kararlar: *Escott v. BarChris Construction Company* (1968), *TSC Industries Inc. v. Northway Inc.* (1976), *Basic Inc. v. Levinson* (1988).

lan ayrıntılı kurallar bütününün yarattığı karmaşık yapı, finansal tablo ve raporların ne zaman ve ne derecede dürüst resim ilkesine aykırı sayılacağına dair kesin bir tespit yapmayı güçleştirmektedir. Finansal tablo ve raporların dürüst resim ilkesine aykırılık derecesi, onun yarattığı kusurun derecesinin belirlenmesinde önemli rol oynar. Hukuki işlemler bakımından ise aykırılık derecesine göre, finansla tablo ve raporun bağlı olduğu veya esas alındığı işlemin yokluğu, butlanı veya iptalini gündeme taşır.⁷⁹

Dürüst resim ilkesine aykırı finansal tablo ve raporlara dayanan kusurun kast veya ihmâl olarak ayırmak ayrıca önem arz etmektedir. Nitekim ahlaka aykırı bir eylem nedeniyle sorumluluğunun doğabilmesi için TBK m. 49/f.2⁸⁰ uyarınca kusurun kast mertebesinde olması gerekir. Diğer yandan TTK m. 424'te bilanço şirketin gerçek durumunun görülmesine engel olacak şekilde *bilinçli hareket* vakıasını tespit edebilmek için bu ayırımın yapılması zorunludur. TTK m. 424'ün son cümlesinde bu irade fesadının bilinçli hareket (kasıt)⁸¹ mertebesine ulaşması halinde ibra kararını ortadan kaldıracağı özel olarak düzenlenmiştir. Yine yönetim kurulunun sorumlu olduğu kusura ilişkin tazminat miktarının belirlenmesi bakımından da kusurun niteliği büyük önem taşır.

Dürüst resim ilkesine aykırılık seviyesi, finansal tablo ve raporlara dayanan sorumluluk davalarında tazminat miktarının belirlenmesini etkileyeceği için, bu konuda objektif ve sübjektif kriterlerin belirlenmesi gerekir. Kanaatimizce, dürüst resim ilkesine aykırı finansal tablolar, esaslı ve esas olmayan aykırılık taşıyan şeklinde iki sınıfta ele alınabilir. Bu aykırılık derecelerine göre de finansal tablo ve raporları dürüstlük kuralına aykırılıktan kaynaklanan kusurun niteliği belirlenebilir. Tarafımızdan böyle bir ayırım yapılmasının sebebi, öğretide kusurun derecelerinin ağır ve hafif olarak belirlenmesinden ileri gelmektedir.⁸²

⁷⁹ **Kırca / Şehirali Çelik / Manavgat**, Hükümsüzlük, s. 1; **Moroğlu**, Hükümsüzlük, s. 27. Ayrıca bakınız: **Eser Rüzgar**, Anonim Şirketler Hukukunda Finansal Tablo ve Raporların Denetimi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2024, s. 415 vd.

⁸⁰ “Zarar verici fiili yasaklayan bir hukuk kuralı bulunmasa bile, ahlaka aykırı bir fiille başkasına kasten zarar veren de, bu zararı gidermekle yükümlüdür.”

⁸¹ **Kendigelen**, İlk Tespitler, s. 323.

⁸² **Tandoğan**, s. 45 vd.

Kusurun derecelendirmesini, ağır kusur bakımından esaslı aykırılık; hafif kusur bakımından ise esas olmayan aykırılık başlıkları altında yapacağız. Esaslı aykırılık hallerinin hukuki işlemleri yokluk veya butlan; esas olmayan aykırılıkların ise iptal edilebilirlik ile hükümsüz kılabileceği başka bir incelememizle detaylarıyla ortaya koyulmuştur.⁸³ Diğer bir söyleyişle, finansal tablo ve raporların esas olduğu işlemleri yokluk veya butlan derecesinde sakatlayan aykırılıklar ağır kusur; iptal edilebilirlik derecesinde sakatlayan aykırılıklar ise hafif kusur olarak değerlendirilmiştir.

Aykırılığın Türü	Kusurun Derecesi	Objektifleştirilmiş Kusur Teorisine ⁸⁴ Göre Kusurun Türüne Dair Ön Kabul	Aykırılığı Esas Alan İşleme Uygulanacak Hükümsüzlük Türü
Esaslı Aykırılık	Ağır Kusur	Kast ⁸⁵ ve Ağır İhmal	Yokluk Butlan
Esaslı Olmayan Aykırılık	Hafif Kusur	Hafif İhmal	İptal Edilebilirlik

Tablo 2: Kusurun Derecelendirilmesi

a. Dürüst Resim İlkesine Esaslı Aykırılık

Finansal tablo ve raporların çok geniş bir kurallar manzumesine (TTK, esas sözleşme, TMS ve TFRS vs.) tabi şekilde düzenlendiğini ve bu nedenle uzun ve ayrıntılı metinler olduğundan söz etmiştik. Bu ayrıntılı ve uzun metinler içindeki her türlü hata, yanlış veya aykırılıktan dolayı, finansal tablo ve raporunun bütünü etkilenip etlenmediğinin ortaya koyulması gerekir.

Dürüst resim ilkesine esaslı derecede bir aykırılığın ortaya çıkması için finansal tablo ve raporların bütüne sirayet eden esaslı bir aykırılığın ortaya çıkması gerekir. Diğer bir deyişle, ağır kusurdan söz etmek için

⁸³ Rüzgar, s. 415 vd.

⁸⁴ Oğuzman / Öz, Borçlar Hukuku C. II, s. 58-59; Tandoğan, s. 50-52.

⁸⁵ Kastın ağır kusur kümesi içine mütalaa edildiğine ilişkin ayrıca bakınız: Tandoğan, s. 54-55.

finansal tablo ve raporlarda öyle hata, yanlış veya aykırılıklar söz konusu değildir ki, bunun yarattığı sonuçlar pay sahibinin müktesep ve vazgeçilmez haklarını, alacaklıların durumunu, kamu menfaatini veya şirket menfaatini ciddi şekilde etkiliyor olmalıdır. Bu durumlarda, artık finansal tablo ve raporların dürüst resim ilkesine esaslı şekilde aykırı olduğundan söz edilebilir. Dürüst resim ilkesine esaslı derecede bir aykırılık meydana getiren ağır kusur halleri ayrıca onu esas alan işlemleri de yokluk veya butlan derecesinde sakatlar.

Ağır kusura örnek olarak verilebilecek haller, aynı zamanda aykırılık barındıran tablo ve raporları esas alan işlemin butlanına da neden olabilecek durumlardır. Bu durumların neler olabileceği konusunda Alman Hukukundaki düzenlemelerin dikkate alınabileceği kanaatindeyiz. AktG § 173/f. 3⁸⁶, AktG § 234/f. 3⁸⁷ ve AktG § 235/f. 2⁸⁸ hükümleri saklı kalmak kaydıyla, bazı hallerin varlığında onaylanmış finansal tablo ve raporlar⁸⁹ butlanla malul sayılmıştır. Butlana vücut veren ve aynı zamanda ağır kusur yaratan eksiklikler, içerik, inceleme ve usul eksikleri olarak kategorize edilmiştir.⁹⁰ Bunlara örnek olarak aşağıdaki haller verilebilir:

⁸⁶ Yıllık mali tabloları genel kurulun değiştirerek onaylaması halinde, yeni mali tablolara dair denetçinin olumlu görüşünün karar tarihinden itibaren 2 hafta içinde alınmaması halinde finansal tabloların geçersiz kalacağına dair düzenlemedir. (https://www.gesetze-im-internet.de/aktg/___173.html) (Erişim Tarihi: 14.07.2024).

⁸⁷ Sermayenin azaltılması sırasında onaylanması gereken finansal tablo ve raporlara dair onama kararının, sermaye azaltılmasına dair kararın 3 ay içinde ticaret siciline tescil edilmemesi halinde geçersiz kalacağına dair düzenlemedir. (https://www.gesetze-im-internet.de/aktg/___234.html) (Erişim Tarihi: 14.07.2024).

⁸⁸ Sermayenin azaltılmasına ve sermayenin artırılmasına ve artırımın uygulanmasına ilişkin kararlar, kararın alınmasından itibaren üç ay içinde ticaret siciline işlenmediği takdirde tüm kararlar geçersiz sayılacağına ilişkin düzenlemedir. (https://www.gesetze-im-internet.de/aktg/___235.html) (Erişim Tarihi: 14.07.2024).

⁸⁹ Burada onaylanmış mali tablolar ifadesinin dar olarak yorumlanması gerektiği, açılış, bilançosu, birleşme bilançosu, yönetim raporu veya bağlılık raporuna ilişkin butlan hükmünün uygulanmaması gerektiği ifade edilmiştir. (Jansen, BeckOGK, AktG § 256 paragraf 3 ve 15; Henssler / Lutz Strohn, Gesellschaftsrecht, AktG § 256 Rn. 2; Koch, MüKoAktG, AktG § 256 Rn. 5).

⁹⁰ **Grigoleit / Ehmann**, Aktiengesetz Kommentar, AktG § 256 Rn.1 ve AktG § 241 Rn.17. Yazarlar, burada anılan eksiklik veya hataların objektif olarak ortaya çıkmasının yeterli olduğunu; bu konuda ihmal veya kast aranmayacağını ifade etmiştir.

- Finansal tablo ve raporların özellikle şirket alacaklılarını koruyan düzenlemeleri ihlal etmesi,⁹¹
- Denetlenmesi zorunlu olan finansal tablo ve raporların denetlenmemiş olması,⁹²
- Denetimin, denetimle yetkilendirilmemiş kişilerce yapılmış olması veya başka bir nedenle denetim raporuna değer atfedilemeyecek durumda olunması,^{93 94}
- Sermaye veya gelir yedeklerindeki tutarların tahsis edilmesine veya sermaye veya gelir yedeklerinden tutarların çekilmesine iliş-

⁹¹ **Jansen**, BeckOGK, AktG § 256 paragraf 22-27; **Henssler / Lutz Strohn**, Gesellschaftsrecht, AktG § 256 Rn. 6. **Hölters / Weber**, Aktiengesetz, AktG § 241 paragraf 60-61. Burada yazarlar, özellikle alacaklıların zarara uğramasının odak nokta olması gerektiğini; salt yasaya aykırılığın yeterli olmadığını ifade etmişlerdir. Diğer bir deyişle, eğer ortada alacaklıların bir zararı yoksa, raporların butlanı için hukuka aykırılık yeterli değildir. Ayrıca bakınız: **Grigoleit / Ehmann**, Aktiengesetz Kommentar, AktG § 256 Rn. 4; **Koch**, MüKoAktG, AktG § 256 Rn. 7 ve AktG § 241 Rn. 18.

⁹² **Jansen**, BeckOGK, AktG § 256 paragraf 29. Alman hukukunda yönetim raporunun denetim dışı olması nedeniyle yasal denetime tabi olmadığını belirtelim. Ancak Türk hukuku bakımından yönetim kurulu faaliyet raporu da bağımsız denetimin kapsamındadır. Finansal tablo ve raporların değişmesinden sonra alınması gereken denetçi raporunun yokluğunun butlana vücut vereceğine dair görüş için bakınız: **Koch**, MüKoAktG, AktG § 256 Rn. 9.

⁹³ Basitçe yapılan bir denetim hatasının butlan sonucu doğurmayacağı hakkında bakınız: **Jansen**, BeckOGK, AktG § 256 paragraf 31. Bir denetimin yetersiz yapılması ve dolayısıyla finansal tablo ve raporun butlanına ne zaman neden olacağı önemli bir sorudur. Kanaatimizce, bu konu şirketin varlık, mali ve kazanç durumu tablosu açısından denetlenmeyen veya eksik denetlenen kısmın önemine bağlıdır. Özetle, somut olaya göre buna bir karar vermek gerekecektir. Karşı görüş için ayrıca bakınız: **Henssler / Lutz Strohn**, Gesellschaftsrecht, AktG § 256 Rn. 7.

⁹⁴ **Jansen**, BeckOGK, AktG § 256 paragraf 36; **Koch**, MüKoAktG, AktG § 256 Rn. 10. Denetim raporunun içerik olarak yetersiz olması ve değer atfedilecek durumda olmaması nedeniyle de finansal tablo ve raporların butlanı söz konusu olabilir. En azından bir denetim sürecinin, yeterli denetim prosedürlerini uygulamış, bir denetim raporu sunulmuş ve bir denetim görüşünün verilmiş olması beklenmelidir. Kanaatimizce, denetim raporuna değer atfedilemiyor olması ile denetimin hiç yapılmamış olması arasında pratik bir fark yoktur. Dolayısıyla, denetim raporuna değer atfedilemediği hallerde kesin hükümsüz hale gelen denetim raporuna dayanan finansal tablo ve raporlar da denetlenmemiş kabul edilmelidir. Bu da butlana neden olacaktır.

kin kanun veya ana sözleşme hükümlerinin ihlal edildiğinin tespit edilmesi,⁹⁵

- Yönetim kurulu veya denetim kurulunun finansal tablo ve raporların onay sürecine usulüne uygun olarak katılmamış olması,⁹⁶
- Çağrı merasimine uyulmadan toplanan genel kurulda onaylamış olması,⁹⁷
- Genel kurulun AktG §130 uyarınca noter tarafından tevsik edilmiş olması,⁹⁸
- Genel kurulun kesinleşmiş bir mahkeme kararıyla hükümsüz olması,
- Yıllık finansal tabloların düzenlenmesine ilişkin düzenlemelere aykırı hareket edilmesi veya yıllık finansal tabloların düzenlenmesine ilişkin formlara uyulmaması nedeniyle, yıllık finansal tablolar ancak açıklık ve anlaşılabilirliklerinin önemli ölçüde bozuluyor olması (AktG §256/f. 4),⁹⁹
- Değerleme düzenlemelerine aykırılık nedeniyle yıllık mali tablolardaki varlıklara yüksek ve borçlara düşük veya tam tersi şekilde kalemler abartılıyorsa veya kalemlere gereğinden az değer biçili-

⁹⁵ **Jansen**, BeckOGK, AktG § 256 paragraf 43. **Henssler / Lutz Strohn**, Gesellschaftsrecht, AktG § 256 Rn. 11. Bu madde ile amaçlanan, anonim ortaklıkta pay sahiplerinin mümkün olan en yüksek kâr dağıtımındaki menfaati ile yönetimin mümkün olan en yüksek kâr muhafaza etme menfaatini dengelemektir. Dolayısıyla, burada düzenlemenin odak noktasında, sermaye, dağıtılmamış kar ve yedekler üzerindeki tasarrufun nasıl olacağı vardır.

⁹⁶ **Jansen**, BeckOGK, AktG § 256 paragraf 48-53.

⁹⁷ **Jansen**, BeckOGK, AktG § 256 paragraf 55-56.

⁹⁸ **Koch**, MüKoAktG, AktG § 256 Rn. 9-10. Genel kurulun istisnai olarak yıllık finansal tablo ve raporları onaylamadan sorumlu olduğunu ifade edelim. AktG § 173 uyarınca, yönetim kurulunun onayı genel kurula bırakması ve denetim kurulunun tabloları onaylaması halinde genel kurul tabloları onaylamakla yükümlüdür. (**Jansen**, BeckOGK, AktG § 256 paragraf) 57 Türk hukuku bakımından yönetim kurulunun görevi finansal tablo ve raporları hazırlamak, denetçiye ve genel kurula sunmaktır. Bu bakımdan, Alman sistemi ile Türk sistemi arasında ciddi bir fark olduğunu görüyoruz.

⁹⁹ **Jansen**, BeckOGK, AktG § 256 paragraf 59-63.

yor ve bunun sonucunda şirketin mali ve kazanç durumu kasıtlı olarak yanlış yansıtılıyor veya gizleniyorsa (AktG §256/f. 5),^{100 101}

Dürüst resim ilkesine aykırı finansal tablo ve raporlara dair esaslı aykırılık hallerini AktG §256'ya paralel olarak objektif ve sübjektif nedenler olarak iki kısımda incelenebileceği kanaatindeyiz. Böylece esaslı aykırılıklar arasında kast ve ağır ihmal arasında bir tercih yapılmasının kolaylaşabileceği kanaatindeyiz.

Objektif Esaslı Aykırılık: Bu haller herhangi bir yoruma gereksinim duymaksızın finansal tablo ve raporları esaslı şekilde dürüst resim ilkesine aykırı kılacak hallerdir. Bunlara örnek olarak şunlar zikredilebilir:

i. Denetime tabi şirket finansal tablo ve raporlarının denetlenmemiş olması, denetçinin KGK'nın yetkilendirmediği bir kimse olması veya denetim raporunun KGK mevzuatında belirtilen denetim raporundaki kurucu unsurları taşıyor olması,

ii. Finansal tablo ve raporların yetkisiz yönetim kurulu tarafından hazırlanması, onaylanması ve denetçiye sunulması,

iii. Sistematiik olarak (sıklık ve miktar bakımından hata sınırlarını aşan) ve finansal tablo ve raporun geneline sırayet edecek şekilde gerçeğe

¹⁰⁰ **Grigoleit / Ehmann**, Aktiengesetz Kommentar, AktG § 256 Rn. 6; **Koch**, MüKoAktG, AktG § 256 Rn. 13; **Jansen**, BeckOGK, AktG § 256 paragraf 64-65. *Jansen*, küçük ihlallerin hükümsüzlük sonucuna neden olmayacağını ifade etmiştir. Butlan eşiğinin geçilip geçilmediği her somut olayda ayrıca incelenmelidir. Değerleme hatasının yıllık mali tabloların geçersizliğine yol açıp açmadığı, ihlal edilen değerlendirme kuralının önemine ve hatanın niceliksel ağırlığına göre belirlenmelidir. Değerleme, şirketin *varlık ve kazanç durumunu kasıtlı olarak yanlış beyan etmesini veya gizlemesini* gerektirip gerektirmediğinin de araştırılması gerekir.

¹⁰¹ Kanun hükmünde, yıllık finansal tablodaki bu uygunsuzluk tarif edilmiştir. Buna göre, iki olasılık söz konusudur. Birincisi varlık kalemlerinin, AktG §253 ila AktG §256a maddeleri kapsamında izin verilenden daha yüksek bir değerde değerlendirilirken, borç kalemlerinin daha düşük bir tutarda değerlendirilmesidir. Bu halde şirket aşırı değerlendirilir. İkincisi ise varlık kalemlerinin, daha düşük bir değerde değerlendirilirken, borç kalemleri, AktG §253 ila AktG §256a maddeleri kapsamında izin verilenden daha yüksek bir değerde değerlendirilir. Bu halde şirket aşırı değersiz gözükür.

uygun sunum ve ihtiyaca uygun bilgi çerçevesinden kasıtlı çıkma, peçeleme halinin bulunması.¹⁰²

Sübjektif Esaslı Aykırılık: Bu haller, olayın niteliği ve tarafların öznel durumu göz önüne alınarak, finansal tablo ve raporları esaslı şekilde dürüst resim ilkesine aykırı kılıp kılmadığı değerlendirilecek durumlardır. Bu hallerde, sermayenin korunması ilkesinin zedelenip zedelenmediği ve tablo ve rapor ilgisinin sağlıklı karar verme imkânı kaybolup kaybolmadığı özellikle araştırılmalıdır. Bunlara örnek olarak şunlar zikredilebilir:

i. Sermayenin korunması prensibi gereği, özkaynaklara dair kalemlerde kanun veya ana sözleşme hükümlerinin ihlal edilmesi.¹⁰³ Sermaye-

¹⁰² Bu konuda vergi mevzuatından faydalanılabilir. Gelir Vergisi Kanunun mükerrer m. 120/f. 3 uyarınca: “Yapılan incelemeler sonucunda, geçmiş dönemlere ait geçici verginin % 10’u aşan tutarda eksik beyan edildiğinin tespiti halinde, eksik beyan edilen bu kısım için re’sen veya ikmalen geçici vergi tarh edilir” Anılan hükümde, vergi beyanındaki hata sınırının %10 olabileceğine dair kabul, esaslı aykırılık ölçüsü olması bakımından da yorumlamada yardımcı olabilir. Bu oranın üzerindeki bir sapmanın artık hata sınırlarını aştığı değerlendirilebilir. Bu konuda hakim olayın somut özelliklerine göre karar vermesi gerektiği açıktır. Oran bir yorum unsuru olsa da, hatalı kayıtların sıklığı ve miktarı ile hangi hesap kalemlerine dağıldı ve etkilediği gibi pek çok etmen göz önünde bulundurulmalıdır.

¹⁰³ Sermayenin korunması ilkesi, varlıkların korunmasıyla değil, sermayenin korunmasıyla ilgilidir. İhlal, şirketin “hisse sermayesi” ve “yasal yedekler” kotalarıyla bağlanan varlıklarını etkilemiyorsa veya bunlara bir saldırı yoksa, ilgili karara butlan yaptırımının uygulanmaması gerektiği ifade edilmiştir. (Tanner, Zürcher Kommentar, s. 394) Sermayenin korunmasının dar anlamda anlaşılması gerektiği ifade edilmiştir. Örnek olarak, tamamı ödenmemiş hamiline yazılı hisse ihracı yasağı, nominal değerın altında ihraç yasağı, ek ödeme taahhüdü veya yedek akçelere dair kanuna aykırı tasarruflar verilebilir. Özellikle gizli kar dağıtımına dair durumların genel kurul itiraz süreci geçtikten sonra ortaya çıkmasından dolayı, sermayeyi azaltacak gizli kar dağıtımı niteliğindeki hususların da batıl olduğu ileri sürülmüştür. (Frick/ Stäheli, Orell Füssli Kommentar, s. 339) Böckli, sermayeyi etkileyen her türlü “ciddi” işlemin batıl olduğunu ifade etmiştir. (Böckli, Schweizer Aktienrecht, § 6, Nr. 172) Pay sahiplerine kâr payı olarak dağıtılacak paranın bir kısmının yasal yedeklerden karşılanmasına dair genel kurul kararı butlanla sakat olan bir genel kurul kararına örnek olarak verilebilir. Buna karşı, şirketin kar dağıtmama kararı veya karın bir kısmı dağıtma kararı, şirketin üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği bir miktar ile ilgili olduğu için, pay sahiplerinin bireysel (nispi müktesep) haklarını ihlal eder ve iptal yaptırımından söz edilebilir. Türk uygulamasında sermaye yedekleri sadece kara eklenmek üzere kullanılabilir ve kar dağıtımı dışında çekilemez. Bu prensiplere aykırı işlemler sermayenin korunması prensibini zedeler.

nin korunması ilkesi anonim şirketlerde üçüncü kişileri koruma amacına yönelik olduğu için, bu konuda da dava hakkını sınırlı olarak üçüncü kişilere tanımak gerektiği kanaatindeyiz.¹⁰⁴ Yargıtay, sermaye arttırımına dair bir genel kurul kararının butlanının tespiti davasında, sermayeye eklenecek fonların zarara mahsup edilmesini veya gelir olarak kaydedilmesini uygun bulan mali bilirkişi raporuna itibar etmiştir. Halbuki, sermayenin korunması prensibi gereği üzerinde serbestçe tasarruf edilen fonların gelir olarak kaydedilmesi hukuka aykırıdır. Bunların sermayeye eklenmesi gerekirdi. Buna aykırı alınan sermaye arttırım kararının butlanının tespitine karar verilmesi gerektiği kanaatindeyiz.¹⁰⁵

¹⁰⁴ Sermayenin korunması ilkesi için bakınız: **Tanner**, Zürcher Kommentar, s. 393; **Moroğlu**, Hükümsüzlük, s. 163 vd.; **Kırca/ Şehirali Çelik/ Manavgat**, Hükümsüzlük, s. 47 vd.; **Pulaşlı**, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, s. 395; **Bahtiyar**, s. 193. Sermayenin korunmasına örnek olarak şu hükümler verilebilir: En az sermaye tutarının gösterilmesi (TTK m. 332), sermaye ödenmesinin taahhüdü (TTK m. 335), aynı sermayenin sınırlandırılması (TTK m. 342), aynı sermayeye değer biçilmesi (TTK m. 343), payların itibari değeri ve çıkarma primlerine dair hükümler (TTK m. 344), itibari değer belirlenmesi ve değerden yoksun paylar (TTK m. 347 ve 476), kuruculara şirket sermayesini azaltıcı bir imtiyaz tanınmaması (TTK m. 348), kurucular beyanına dair noktalar (TTK m. 349), pay sahiplerinin şirkete borçlanmalarına dair hüküm (TTK m. 358), borca Batıklık ve sermaye kaybına dair hükümler (TTK m. 376-377), şirketin kendi paylarını edinme yasağı (TTK m. 388), sermayenin korunması prensibine aykırı kararların hükümsüzlüğü (TTK m. 391 ve 447), kar dağıtımının denetimden geçmiş finansal tablo ve raporlarda dayanması (TTK m. 397), sermaye taahhüdünün tamamlanması halinde sermaye arttırımının yapılmaması (TTK m. 456), Sermaye arttırımına dair yönetim beyanı (TTK m. 457), sermayenin azaltılmasına dair düzenlemeler (TTK m. 473), şirkete sermaye olarak taahhüt edilenlerin iade edilmemesi (TTK m. 480), bedeli ödenmeyen paylar için hamiline yazılı senet çıkarılamaması (TTK m. 484), nama yazılı paylara dair sınırlamalar (TTK m. 491 ve 501), sermayeye faiz işletilememesi (TTK m. 509), kar payının net dönem karından ve serbest yedek akçelerden dağıtılabilmesi (TTK m. 509), yönetim kurulu üyelerinde kazanç paylarının net kardan ve sermaye yedekleri ayrıldıktan sonra verilmesi (TTK m. 511), haksız veya kötü niyetli kar payı veya hazırlık dönemi faizi alan pay sahibi ile haksız ve kötü niyetli kazanç payı alan yönetim kurulu üyelerinin bunları geri vermekle yükümlü olması (TTK m. 512 ve 513), genel kanuni yedek akçe ayrılma yükümlülüğü (TTK m. 519), şirketin iktisap ettiği kendi pay senetleri için yedek akçe ayrılması ve yeniden değerlendirme fonlarının çözülmesi (TTK m. 520), tasfiyeden dönülmenin ancak şirket malvarlığının pay sahipleri arasında dağıtımına başlanılmadan mümkün olması (TTK m. 548) ve sorumluluğa ilişkin düzenlemeler (TTK m. 549) (**Kırca/ Şehirali Çelik/ Manavgat**, Hükümsüzlük, s. 48-49).

¹⁰⁵ Yargıtay 11. HD'nin 23.01.2023 tarih 2021-4309/453 sayılı ilamında: "... davalı şirketin

ii. Değerleme ilkelerine esaslı aykırılık olması. Kanaatimizce, finansal tablo ve raporun geneline sirayet edecek şekilde ve kasıtlı bir gizleme veya perdeleme halinde butlan iddiasının gündeme gelmesi gerekir. Anılan yoğunluğa erişmeyen değerleme sorunlarında ise iptal edilebilirlik yaptırımı uygulanmalıdır.¹⁰⁶

sermayeyi temsil eden %20'sinin müvekkiline ait olduğunu, davalı şirketin tüm pay sahiplerinin temsil edildiği çağrılı usulde bir olağanüstü genel kurul toplantısını 20.11.2015 tarihinde şirketin merkezinde gerçekleştirdiğini, mevzubahis olağanüstü genel kurul toplantısına ait ilânda toplantı gündeminin, şirket sermayesinin artırımı ve şirket yönetim kurulunda boşalan üyelik makamına yeni üye seçiminin olduğunu görüldüğünü, olağanüstü genel kurul çağrısının ilân edildiği tarihte davalı şirketin sermayesini büyük oranda yitirdiğini ve iflas riski taşıyan bir şirket konumunda olduğunu, ilânda sadece şirketin esas sermayesinin artırılacağı ve şirket esas sözleşmesinin \"sermaye\" başlıklı altıncı maddesinin tadil edileceği bilgisinin yer aldığını, 26.10.2015 tarihli olağanüstü genel kurul çağrı ilânında yer alan primli sermaye artırımı kararının sebepleri ve amaçları hakkında herhangi bir izahat ve bilgiye yer verilmediğini, gündemdeki sermaye artırımı kararına azınlık pay sahibi davacı temsilcisinin muhalefet ettiğini, davalı şirketin 31.07.2015 tarihinde borca batık olduğu yolunda emareler bulunduğunu, şirketin sermayesinin ve yedek akçelerinin toplamının üçte ikisinin zararlar nedeniyle karşılıksız olduğunu, bu nedenle 20.11.2015 tarihinde alınan sermaye artırımı kararının butlanla sakat olduğunu iddia ederek davalı şirketin 20.11.2015 tarihli olağanüstü genel kurul toplantısında alınan sermaye artırımı kararının butlanının tespitine, davalı şirket yönetimine kayyum atanmasına karar verilmesini talep etmiştir... emisyon prim tutarının kanuni yedek akçeye aktarılması gerektiğine dair hükme uyulduğu ... sermaye artırımından önce davalı şirketin sermayeye eklenebilir fonları bulunduğu, bu fonların sermayeye eklenmek yerine zarardan mahsup edildiği ya da gelir olarak kayıt edildiği, bu uygulamanın da 6102 sayılı Kanun'un 462'nci maddesine aykırı olmadığı hususunun alınan bilirkişi raporunda değerlendirildiği gerekçesiyle davacı vekilinin istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir...\" (Sinerji) (Erişim Tarihi: 14.07.2024). Sermayeye eklenmesine izin verilen fonların bulunmasına rağmen, bu fonlar sermayeye dönüştürülmeden sermaye artırım yapılması hukuka aykırıdır. TTK m. 462/f. 3 uyarınca: \"Bilançoda sermayeye eklenmesine mevzuatın izin verdiği fonların bulunması hâlinde, bu fonlar sermayeye dönüştürülmeden, sermaye taahhüt edilmesi yoluyla sermaye artırılmaz.\" Sermaye yedekleri, bir gelir unsuru olarak gelir tablosuna aktarılamaz. (Kumkale, s. 51).

¹⁰⁶ Varlıklar olması gereken az değerlenirse, şirkette gizli manada bir zenginlik ortaya çıkar. Stokların olması gereken değerden az veya çok değerlenmesini de bu kapsamda tutabiliriz. Özellikle özkaynak grubunda yeniden değerleme artış kaleminin varlığı, şirket varlıklarında bir değerleme yapıldığının göstergesidir. Bu değerlemenin doğru yapıldığı yapılmadığı kontrol edilmelidir. Yine şirketin iştirak ve bağlı olduğu şirketlerin konsolide bilanço içindeki değerlemesi ve konumu da ayrıca kontrol edilmesi gereken başka bir noktadır. Alacak reeskontunun düşük olması alacakların olması gerekenden yüksek değerlendiği; borç reeskontunun yüksek olması ise borçların olması gereken düşük değerlenmesine neden olabilir. Burada alacak ve borca uygulanacak reeskont oranının aynı

iii. Açıklık ve anlaşılabilirliklerinin önemli ölçüde¹⁰⁷ bozuluyor olması şartıyla, yıllık finansal tabloların düzenlenmesine ilişkin kurallara aykırı hareket edilmesi. Öğretide bu konudaki butlan yorumunun özellikle sınırlı şekilde uygulanması gerektiği ifade edilmiştir.¹⁰⁸ Kanaatimizce, finansal tablo ve raporun geneline sirayet edecek şekilde gerçeğe uygun sunum ve ihtiyaca uygun bilgi çerçevesinden kasıtlı çıkma, peçeleme halinde butlan söz konusu olmalıdır. Diğer hallerde ise iptal edilebilirlikten söz etmek yerinde olacaktır.

iv. Finansal tablo ve raporların özellikle şirket alacaklılarını, muhtemel pay sahiplerini ve çalışanları koruyan düzenlemeleri ihlal etmesi. Anılan grupların şirket genel kurul kararlarına karşı iptal davası açma hakkı olmadığı için özellikle haklarına ağır şekilde tecavüz edildiği hallerde bu kimselerin butlanı ileri sürebilme hakkının olması gerektiği kanaatindeyiz.¹⁰⁹

olması gerekir. Böylece alacakların yüksek ve borçların düşük çıkarılması engellenebilir.

¹⁰⁷ TMS 8, p. 5'e göre önemlilik: "Kalemlerdeki eksiklik veya yanlışlıklar bireysel veya toplu olarak kullanıcıların finansal tablolara göre aldıkları ekonomik kararları etkileyebilecek nitelikteyse önemlidir. Önemlilik, eksikliğin veya yanlışlığın mevcut şartlara göre değerlendirilen büyüklüğüne ve niteliğine bağlıdır. İlgili kalemin büyüklüğü veya niteliği ya da her ikisi belirleyici faktör olabilir."

Finansla tablo ve raporlarda önemlilik, bir hesap kaleminin veya mali bir konunun ağırlık ve etkisinin yapılan değerlendirmeyi veya verilen kararı etkilemesi olarak ifade edilebilir. (Kumkale, s. 34). Örneğin, muhasebe veya raporlama politikasının cari dönem veya gelecek dönemde önemli etki yaratacak şekilde değiştirilmesi halinde, bu durum nedenleriyle birlikte dipnotlarda açıklanmalıdır.

¹⁰⁸ **Jansen**, BeckOGK, AktG § 256 paragraf 3. Burada anahtar kavram bağımsız denetimde önemliliktir. Şirket muhasebesinde yanıltıcı hesap isimlerinin kullanılması, önemlilik kavramı içinde yer alan hususlardaki ciddi aykırılıklar yine bu kapsamda değerlendirilebilir. Böyle durumların bağımsız denetçinin olumsuz veya görüş vermekten kaçındığı hallerde sıklıkla görülebileceğini ekleyelim.

¹⁰⁹ Genel kurula katılmayan şirket alacaklıları ve devletin zarara uğratılması hususunda kasıtlı bir durumun varlığı ihtimali, Alman kanun koyucu tarafından butlan nedeni olarak düzenlenmiştir. **Karasu**, s. 82; **Kırca / Şehirali Çelik / Manavgat**, Hükümsüzlük, s. 51. Alacaklıların korunmasına ilişkin olarak TTK m. 473, 474, 475, 513 ve 549. maddeler zikredilebilir. Türk uygulamasında böyle bir aykırılık, bilançonun pasif tarafında yer alan yükümlülüklerin geçeye uygun değer üzerinden raporlanmaması, alacak tutarı için uygun değerleme işlemlerinin yapılmaması (gecikme faizi veya güncel faizin muhasebeye yansıtılmaması) olarak karşımıza çıkabilir.

b. Dürüst Resim İlkesine Esaslı Olmayan Aykırılık

Dürüst resim ilkesine aykırılığının derecelendirmesi ihtiyacının, finansla tablo ve raporlarına dayanan kusur nedeniyle ortaya çıkan tazminat miktarının belirlenmesi bakımından önemli olduğu ifade edilmişti. Yukarıda sübjektif esaslı aykırılık başlığı altında incelenen aykırılıkların mutlak şekilde ağır kusur yarattığını söylemek kolay değildir. Bu sınırın çizilmesi için aykırılığın kimleri etkilediği, ne ölçüde etkilediği ve aykırılıktan etkilenenlerin sahip oldukları kanuni imkanların değerlendirilmesi gerekir. Şirket bakımından ticaret güvenliğini riske atacak ağır sonuçların ortaya çıkmasına neden olabilecek ağır kusur hallerinin dikkatlice incelenmesi gerekmektedir. Bu kümenin dışında kalan aykırılıkların ise hafif kusur kümesinde toplanmasının mümkün olduğu kanaatindeyiz. Anılan gerekçeyle, ağır kusur yaratmayan ve fakat dürüst resim ilkesine aykırı finansal tablo ve raporlar hakkında hafif kusur değerlendirmesinin yapılması gerekir.

Ağır kusur yaratan haller, hukuki işlemin butlanı yaptırımına da onu götüren haller ile ciddi paralellik gösterdiğini ifade etmiştik. Butlan yaptırımı, kanun koyucunun kesin olarak uyulmasını istediği, bu hususta işlem taraflarının veya üçüncü kişilerin iradesini önemsemediği, kamu düzeninden kabul edilen hallerde uygulama alanı bulur.¹¹⁰ Hukuka aykırı genel kurul kararının soyut, genel, münferit veya süreklilik özelliklerine haiz olmasının butlan veya iptal edilebilirlik açısından belirleyici olmadığı kanaatindeyiz. Örneğin, alacaklıların haklarını kasten zarara uğratan, sermayenin korunması ilkesine veya anonim şirketin temel yapısına aykırı (kamu düzenine ilişkin) bir genel kurul kararının genel bir kural olarak veya tek sefere mahsus olarak alınması önem taşımaz. Her iki halde de butlan ve ağır kusurlu bir davranış söz konusudur.¹¹¹

Kanaatimizce, i) hafif kusura dayanan iş veya işlemin iptali ile kanuna aykırı etki ve sonuçlar ortadan kalkıyorsa, ii) Aykırılık finansal tablo ve

¹¹⁰ **Koch**, MüKoAktG, AktG § 241 Rn. 19. **Hölters / Weber**, Aktiengesetz, AktG § 241 paragraf 62-65.

¹¹¹ Bu konuda farklı örnekler için bakınız: **Kırca / Şehirli Çelik / Manavgat**, Hükümsüzlük, s. 74 vd.

raporların geneline sirayet etmiyorsa, iii) Tablo ve rapor ilgililerin karar verme iradesini ciddi şekilde etkilemiyorsa, iv) kamu düzeninden sayılan hükümlere ve şirket menfaatine aykırılık yoksa, v) kanunen korunması öngörülen ve fakat şirketin dışında kalan üçüncü kişiler (alacaklılar, potansiyel yatırımcılar, çalışanlar vs.) özellikle (kasten) zarar görmüyorsa, vi) kararın hukuka aykırılığı nedeniyle hakları zedelenen kimselerin hukuka aykırı karara karşı hukuki başvuru imkanları varsa, artık ortada hafif kusurun varlığından söz edilebilir.¹¹²

Yukarıdaki kriterleri karşılayan ve etkisi ağır kusurlu hali haklı göstermeyecek derecedeki aykırılıklar için hafif kusur nitelendirmesinin yapılmasının daha doğru olacağı kanaatindeyiz. Bu durumlara örnek olarak aşağıdaki durumlar zikredilebilir:

i. Değerleme ilkelerine aykırılık olması.

ii. Açıklık ve anlaşılabilirliklerinin makul ve ortalama bir pay sahibinin sağlıklı karar verme imkanını bozuluyor olması.^{113 114} Bu ifadenin mefhu-

¹¹² Yargıtay 11. HD'nin 12.11.2014 tarih 8933/17487 sayılı ilamında, bilançonun genel kurulda onaylanmış ve iptal davasına konu olmamasından dolayı, pay sahibinin artık kar payının hakkaniyete aykırı belirlendiğine dair bir itiraz ileri süremeyeceğine hükmetmiştir. Kararın mefhumu muhalifinden, kar payı dağıtımına dair pay sahibinin itiraz hakkını kullanabildiği, kamu düzeninden olmayan bir hususta genel kurul kararının batıl olup olmadığına dair bir araştırma yapılmadığı anlaşılmaktadır. Bu da tarafımızdan yukarıda arz edilen kriterlerin uygulamada da nazara alınabileceğini göstermesi bakımından önemlidir.

¹¹³ TMS 8, p. 6'ya göre, "Bir eksiklik veya yanlışlığın kullanıcıların ekonomik kararlarını etkileme ihtimalinin olup olmadığının ve dolayısıyla önemli olup olmadığının değerlendirilmesi, söz konusu kullanıcıların özelliklerinin göz önünde bulundurulmasını gerektirir. Finansal Tabloların Hazırlanması ve Sunumuna İlişkin Kavramsal Çerçeve'nin 25'inci paragrafında "kullanıcıların işletme faaliyetleri, ekonomik faaliyetler ve muhasebe hakkında makul seviyede bilgi sahibi olduğunun ve bilgileri makul seviyede bir dikkatle incelediğinin varsayıldığı" ifade edilmektedir. Bu nedenle, söz konusu değerlendirme yapılırken, bu tür özelliklere sahip kullanıcıların ekonomik karar alırken nasıl etkileneceğinin göz önünde bulundurulması gerekir." Ayrıca aykırılığın tespitinde, bağımsız denetim bakımından kilit denetim konularına ve denetim raporunda dikkat çekilecek hususlara özellikle dikkat etmek gerekir.

¹¹⁴ Tek Düzen Hesap Planı Uygulama Genel Tebliği çerçevesince, ayrı hesaplarda izlenmesi gereken kayıtların usule aykırı olarak birleştirilmesi, birbirine mahsup edilmesi veya toplanması hukuka aykırıdır. Öğretide, bu durumlara örnek olarak; "159 Verilen Sipariş Avansı" hesabı ile "340 Alınan Sipariş Avansı" hesabının tek hesap haline getirilmesi (bi-

mu muhalifinden çıkan sonuç, pay sahiplerini zarar uğratmayan küçük hesap hatalarının veya eksikliklerin hafif kusur olarak değerlendirilmesi gerektiğidir.

iii. Sermayenin korunması prensibi gereği, özkaynaklara dair kelimeler dışında sermayenin korunmasına dair kanun veya ana sözleşme hükümlerinin ihlal edilmesi.

iv. Finansal tablo ve raporların şirket alacaklılarını, muhtemel pay sahiplerini ve çalışanları koruyan düzenlemeleri ihlal etmesi. (*Bu grupların menfaatinin “özellikle” zedelenmesi halinde ağır kusurun söz konusu olacağı yukarıda ifade edilmiştir*)

v. TTK m. 519/f. 2’de öngörülen şekilde genel kanuni yedek akçe karın yüzde onunun eklenebilmesi için pay sahiplerine yüzde beş kar dağıtımına dair kurala aykırılık yapılması.

vi. Aktiflerin yeniden sağlanabilmesi için gerekli değilken ve bütün pay sahiplerinin menfaatleri dikkate alındığında, şirketin sürekli gelişimi ve olabildiğince kararlı kâr payı dağıtımı yönünden haklı görülmediği halde, kanunda ve esas sözleşmede öngörülenlerden başka yedek akçe ayrılmasına da karar verilmesi. (TTK m. 532/f. 2)

Burada hata veya ihmalleri değerlendirirken, bunların ağırlığını, tekrar sayısını ve yoğunluğunu her somut olayda göz önüne almamız gerekir. Zira hafif bir hata veya ihmal hali de yeri geldiğinde ağır kusura neden olacak bir hukuka aykırılık durumu yaratabilir. Hatalı işlemlere muhasebede sık sık rastlanmaktadır.¹¹⁵ Bir işlemin tanım itibarıyla hata kapsamı içinde yer alıp almadığı TMS 8’de yapılan tanımlamaları kullanarak tespit edebiliriz.¹¹⁶ Hatalara örnek olarak, matematik hataları, kayıt hataları,

lanço bakımından) ve “642 Faiz Gelirleri Hesabı”na kaydedilmesi gereken bir gelirin “600 Yurtiçi Satışlar Hesabı”na kaydedilmesini (gelir tablosu bakımından) göstermiştir. (Bati, s. 51-52). Dolayısıyla, yukarıdaki işlemlerin yapılması ile makul bir tablo ilgisi bakımından tablonun açıklık ve anlaşılabilirliği bozulabilir.

¹¹⁵ Bati, s. 48.

¹¹⁶ TMS 8, p. 41: “Hatalar, finansal tablo unsurlarının finansal tablolara alınması, ölçümü, sunumu ve açıklanmasıyla ilgili olarak ortaya çıkabilir. Finansal tablolar önemli hatalar içeriyorsa veya işletmenin finansal durumunun, finansal performansının veya nakit akışlarının

devir hataları, unutmama ve tekrar hataları, amortisman ve yeniden değerlendirme uygulamalarındaki hatalar, gider veya maliyet arttırıcı harcamalarda yapılan hatalar, muafiyet ve istisna uygulamalarındaki hatalar, stopaj uygulamalarındaki hatalar, sabit kıymet yenileme fonu uygulamalarındaki hatalar verilebilir.¹¹⁷

SONUÇ

1. Finansal tablo ve raporlara dayanan ve ağır kusur doğuracak aykırılığın esaslı bir aykırılık olması gerekir. Esaslı aykırılığı değerlendirirken i) şirket menfaati, ii) sermayenin korunması ilkesi, iii) değerlendirme ilkeleri, iv) özellikle alacaklının zarara uğratılması ve v) açıklık ve anlaşılabilirliğin önemli ölçüde bozuluyor olması şartıyla yıllık finansal tabloların düzenlenmesine ilişkin kuralların subjektif olarak (olay özelinde) dikkate alınması gerekmektedir.

2. Ağır kusur yaratmayan ve fakat dürüst resim ilkesine aykırı finansal tablo ve raporlara dayanan kusuru ise hafif kusur olarak değerlendirmek mümkün olabilir. Finansal tablo ve raporların hazırlanmasında ve yorumlanmasında yararlanılan TMS, TFRS, TDS, TTK ve hatta UFRS gibi düzenlemelerin bu aykırılığı tespit ederken dikkat edilmesi gereken hükümler olduğunu söyleyebiliriz. Kanaatimizce, i) hafif kusura dayanan iş veya işlemin iptali ile kanuna aykırı etki ve sonuçlar ortadan kalkıyorsa, ii) Aykırılık finansal tablo ve raporların geneline sirayet etmiyorsa, iii) Tablo ve rapor ilgililerin karar verme iradesini ciddi şekilde etkilemiyorsa, iv) kamu düzeninden sayılan hükümlere ve şirket menfaatine aykırılık yoksa, v) kanunen korunması öngörülen ve fakat şirketin dışında kalan üçüncü kişiler (alacaklılar, potansiyel yatırımcılar, çalışanlar vs.) özellikle zarar görmüyorsa, vi) kararın hukuka aykırılığı nedeniyle hakları zede-

belirli bir şekilde sunumunu sağlamak için kasıtlı olarak yapılmış önemsiz hatalar içeriyorsa, söz konusu finansal tablolar TFRS'lerle uyumlu olmaz. Cari dönemde tespit edilen muhtemel hatalar, finansal tabloların yayımlanması için onaylandığı tarihten önce düzeltilir. Ancak bazı önemli hatalar, bir sonraki döneme kadar tespit edilmez ve bu geçmiş dönem hataları, söz konusu sonraki döneme ait finansal tablolarda sunulan karşılaştırmalı bilgilerde düzeltilir"

¹¹⁷ Batı, s. 48-55.

lenen kimselerin hukuka aykırı karara karşı hukuki başvuru imkanları varsa, artık ortada hafif kusurun varlığından söz edilebilir.

3. Kusurun varlığı ve niteliği tayin edilirken, şirket menfaati kavramından bir yorum aracı olarak yararlanmak gereklidir. Böylece finansal tablo ve raporlarda yapılan iş ve işlemlerin sıhhatinin ve etkilerinin ortaya koyulması mümkün olur.

KAYNAKÇA

Akdağ Güney, Necla: Anonim Şirket Yönetim Kurulu, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2016.

Alangoya, Yavuz: Medeni Usul Hukuku Esasları, İstanbul 2003.

Alangoya, Yavuz/ Yıldırım, Kamil/Deren-Yıldırım, Nevhis: Medeni Usul Hukuku Esasları, İstanbul 2009.

Arslanlı, Halil: Anonim Şirketler II, Umumi Hükümler, İstanbul, 1959 (*Anonim Şirketler II*).

Atalay, Oğuz: Menfi Vakıaların İspatı, İzmir 2001.

Aydoğan, Gökhan: Anonim Şirketlerde Kamuyu Aydınlatma Belgelerinden Doğan Hukuki Sorumluluk, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, Ankara, 2021.

Bahtiyar, Mehmet: Ortaklıklar Hukuku, İstanbul, 2021.

Bezirci, Muhammet/ Karasioğlu, Fehmi: “Türkiye’de Denetimin Tarihsel Gelişimi”, I. Uluslararası Denetim Standartları Konferansı, Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, s. 571-592. (<https://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423912234.pdf>) (Çevrimiçi).

Bird, Peter: “What is “A True and Fair View?””, The Journal of Business Law, November, 1984.

Böckli, Peter: Schweizer Aktienrecht, 4. Aufl., Zürich, 2009. (*Schweizer Aktienrecht*).

Ekmekçi, Ömer/ Baysal, Başak/ Yayvak Namlı, İrem: Uygulamalı Tazminat Hukuku, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2022.

Erten, Murat: Mağlubun Gâlibi Taklit Etmesi: İbn Haldûn’un Gözünden Endülüs, Osmanlı ve Cumhuriyet Bağlamında Bir Değerlendirme, Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi, 2018. C. 13, S. 26, s. 297- 314.

- Falcioğlu, Mete Özgür:** “Anonim Şirket Tablolarında TTK 515 Kapsamında Dürüst Resim İlkesine Uygunluk ve İlkeye Aykırılığın Sonuçları”, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 11, S. 137-138, 2016, s. 69 – 102.
- Frick, Bruno/ Stäheli, Thomas:** OFK - Orell Füssli Kommentar, Aktienrecht Kommentar, Aktiengesellschaft, Rechnungslegungsrecht, VegüV, GeBüV, VASR, Orell Füssli Verlag AG, Zürich, 2016 (OFK - Orell Füssli Kommentar).
- Gower, L.C.B.:** Principles of Modern Company Law (4th ed.), Stevens And Sons., Londra, 1957.
- Grigoleit, H. Christoph/ Ehmann, Erik:** Aktiengesetz Kommentar, C.H.Beck München, 2020 (Aktiengesetz Kommentar).
- Gürkan, Emrah Sefa:** Bunu Herkes Bilir, İstanbul, 2023.
- Helvacı, Mehmet:** Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu, İstanbul, 2001 (Sorumluluk).
- Helvacı, Mehmet/ Çamurcu, Emin/ Türkyılmaz, İsmail:** “Özellikle Anonim Şirket Açısından Şirket Menfaati Kavramı”, Prof. Dr. Hamdi YASAMAN’a Armağan, On İki Levha, İstanbul, 2017, s. 309 – 331.
- Helvacı, Mehmet/ Cankat, Rıfat:** “Karşılaştırmalı Hukukta Şirket Menfaati Kavramı”, Prof. Dr. Sabih ARKAN’a Armağan, On İki Levha, İstanbul, 2019, s. 521 – 552.
- Henssler, Martin/ Fehrenbacher, Oliver/ Dicken, André/ Hennrichs, Joachim/ Hölters, Wolfgang/ Weber, Markus:** Aktiengesetz, 4. Auflage, München, 2022.
- Henssler, Martin/ Strohn, Lutz:** Gesellschaftsrecht, C.H.Beck München, 2021.
- Hopt, Klaus J.:** Handelsgesetzbuch, 41. Auflage, C.H.Beck, 2022.
- Hüffer, Uwe/ Koch, Jens:** Aktiengesetz, C.H.Beck, München, 2023.
- İmregün, Oğuz:** Anonim Ortaklıklar, İstanbul, 1989 (Anonim Ortaklıklar).
- İnalcık, Halil:** Osmanlı İmparatorluğu, Toplum ve Ekonomi, Kronik, İstanbul, 2020.
- Jansen, Philipp:** Beck-Online.Grosskommentar, C.H.Beck, München, 2023 (BeckOGK).
- Karahan, Murat:** “Türkiye’de Bağımsız Denetim Ve Denetim Kültürünün Tarihsel Gelişim Süreci: Karşılaştırmalı Bir İnceleme”, Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, Yıl: 2020, 12(22): 245-259.
- Karasu, Rauf:** Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi, Ankara, 2015.
- Khan, Arkam:** “Yeni Başlayanlar İçin Denetime Giriş”, Çev. Faruk Eroğlu, Sayıştay Dergisi, S. 19, 1995, s. 15-30.

- Kendigelen, Abuzer:** Yeni Türk Ticaret Kanunu, Değişiklikler Yenilikler ve İlk Tespitler, Onikilevha Yayınları, İstanbul, 2016 (*İlk Tespitler*).
- Kırca, İsmail/Şehirli Çelik, Feyzan H./Manavgat, Çağlar:** Anonim Şirketler Hukuku C. 2/2, Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, Ankara, 2016. (Hükümsüzlük)
- Kocabıyık, Sami:** Bağımsız Denetçinin Üçüncü Kişilere Karşı Hukuki Sorumluluğu, Seçkin Yayınları, Ankara, 2018.
- Kocayusufpaşaoğlu, Necip/ Hatemi, Hüseyin/ Serozan, Rona/ Arpacı, Abdülkadir:** Borçlar Hukukuna Giriş, Hukuki İşlem, Sözleşme, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2008.
- Koch, Jens:** Münchener Kommentar zum Aktiengesetz, C.H.Beck München, 2023 (MüKoAktG)
- Kumkale, Rükneddin:** Hukukçular İçin Muhasebe Bilgileri, Seçkin Yayınları, Ankara, 2024.
- Manavgat, Çağlar:** “Anonim Ortaklıklarda Dürüst Resim İlkesi Kapsam ve İlkeye Aykırılığın Finansal Tabloların Geçerliliğine Etkisi”, Batider, 2019, C. 35, S. 4, s. 5-27 (*Dürüst Resim*).
- Moroğlu, Erdoğan:** Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, İstanbul, 2020 (*Hükümsüzlük*).
- Oğuzman, Kemal/ Öz, Turgut:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. II, İstanbul, 2014 (C. II).
- Özekes, Muhammet/ Seven, Vural/ Meriç, Nedim:** Sermaye Şirketlerinde Sorumluluk Davası, İstanbul, 2021.
- Özkorkut, Korkut:** “Dürüst Resim İlkesi Çerçevesinde Finansal Tabloların Onaylanabilmesi İçin Aranması Gereken Kriterlerin Genel Kurul Kararlarının İptali Davalarında Yargıtay Kararlarına Etkisi”, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XXXII, Ankara, 2020, s. 53-80 (*Dürüst Resim*).
- Poroy, Reha/ Tekinalp, Ünal/ Çamoğlu, Ersin:** Ortaklıklar Hukuku II, Vedat, İstanbul, 2019 (*Ortaklıklar Hukuku II*).
- Postacıoğlu, İlhan:** Medeni Usul Hukuku Dersleri, İstanbul, 1975.
- Pulaşlı, Hasan:** Şirketler Hukuku Genel Esaslar, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017. (*Şirketler Hukuku Genel Esaslar*).
- Rüzgar, Eser:** Anonim Şirketler Hukukunda Finansal Tablo ve Raporların Denetimi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2024.
- Tandoğan, Haluk:** Türk Mes’uliyet Hukuku, Akit Dışı ve Akdi Mes’uliyet, 1961 Yılı Birinci Baskıdan Tıpkı Basım, İstanbul, 2010.

- Tekinalp, Ünal:** “Türk Ticaret Hukukunda Küresel Bir Açılım: IFRS/TMS-TF-RS”, *Batider*, 2007, C. 24, S. 2, s. 33-66 (*IFRS*).
- Tekinalp, Ünal:** *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, İstanbul, 2020 (*Sermaye Ortaklıkları*).
- Toroslu, M. Vefa:** *Türk Ticaret Kanunu Kapsamında Anonim Şirketlerde Denetim*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015 (*Denetim*).
- von Tuhr, Andreas:** *Borçlar Hukukunun Umumi Kısımı*, Cilt 1-2, Çeviren: Av. Cevat Edege, Ankara, 1983.
- Ülgener, Sabri:** *Darlık Buhranları ve İslam İktisat Siyaseti*, Ankara, 1984.
- Ülgener, Sabri:** *İktisadi Çözülmenin Ahlak ve Zihniyet Dünyası*, Der, İstanbul, 1981.